

Godina VII. * broj 107 * 20. siječnja 2001. * cijena 10 dinara

Došla je
zna, neka
nis ne
iznenadi i ne
iznevjeri

Potpali vatru, zatvori prozor...

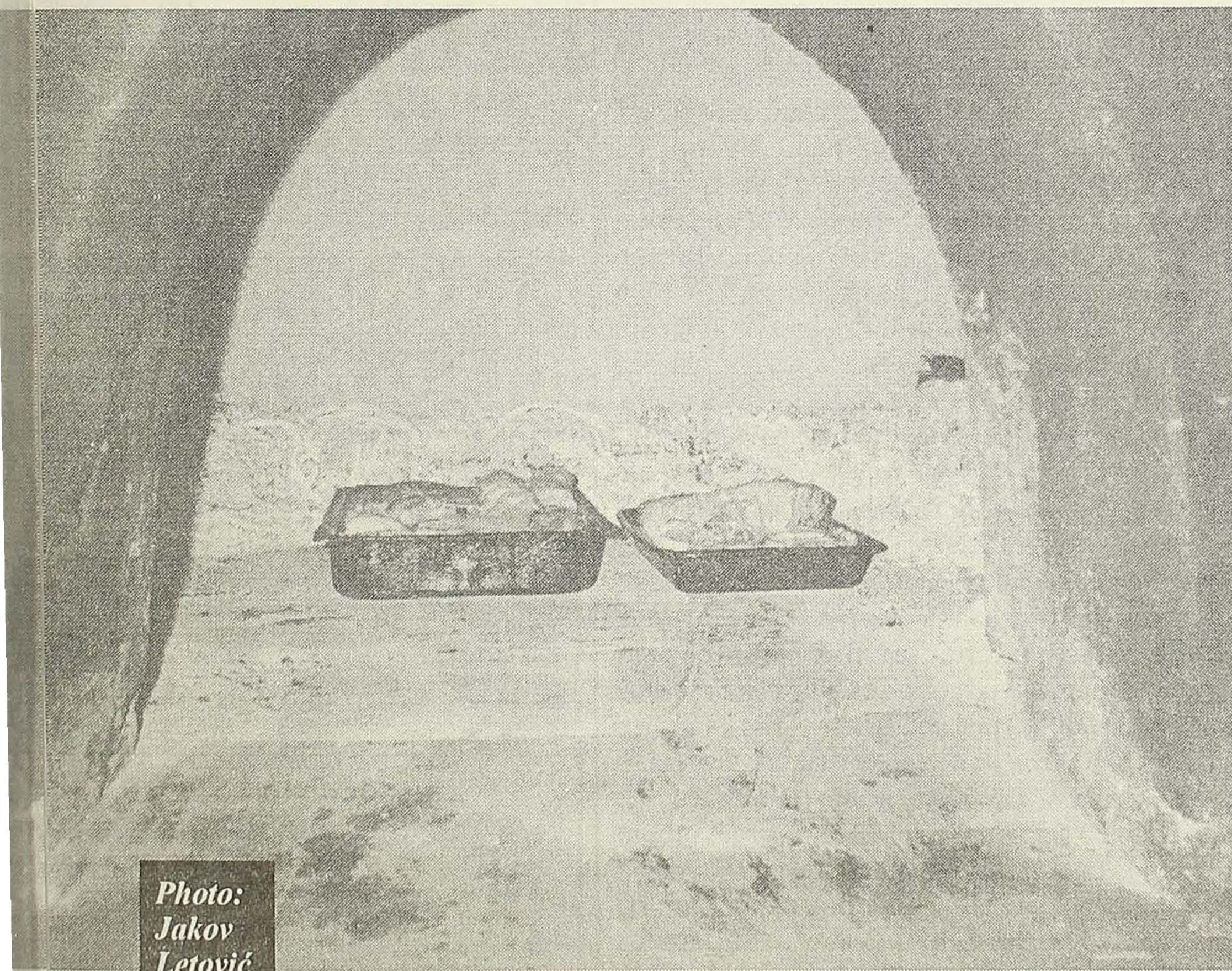

Photo:
Jakov
Letović

Ujio salašarsko pridvečerje. Mir. Tek tu i tamo čuje se lavež pasa. Parasnička peć vruća, u zapečku čak drima, struje ima i nema. Ripema se krumpirača. Toplina peći godno osiromašenom zdravom opnom zrači. Ikebana krvavice, kveice, krumpira i rebara, mirisom tagm se sprema. Ima i zimi lipčeg vić. Nime je disnotora, prela i gošćenja. z sivu lulu bačo divan kreće, mi dica, dčda zinili, nebo progutali. Čudom se tič čudimo. Kadgod uz lampaš tako lo

Danas čukanjica nema, peć je ladna; malo ko od mišlingera pekmez kuva. Puno tog se izminilo, mnogi u godine zašli, od baće više ni dima nema, ostala pripovitka. A kroz salaš, taj salaš: više ni gornjak ni dolnjak ne duše. Kad struje ima, zuji termoakumulaciona peć, a ni krumpirača nije ko što je kadgod bila. Više je u njoj krumpira. A krvavica gladna, ajera se nadima. Sve je nikako soparno, sniga ko dragog gosta ove zime nema pa nema. Zbog tog, otvorite vatru zapalite pendžere, jel izminilo se sve, pa i vrime.

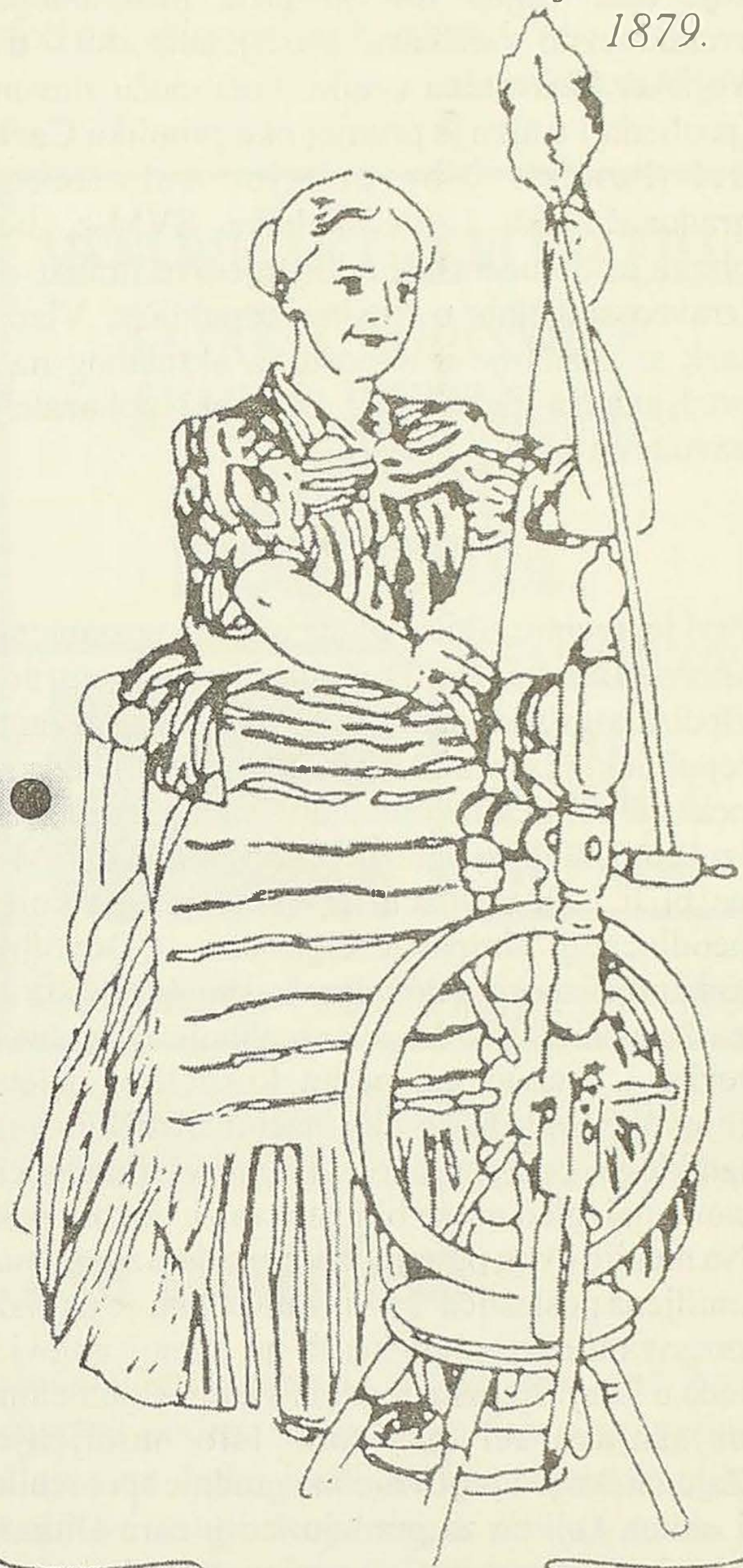
(v.s.)

Prva spjevana preljska pisma
(ulomak)

Kolo igra tamburica svira

Prelo kupi
Svaki mu se divi
Nek se znade
Da Bunjevac živi!

Nikola Kujundžić
1879.

VELIKO PRELO

Održat će se 27. siječnja 2001. godine u velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" u Subotici, s početkom u 19.30 sati.

Ulaznice se mogu kupiti po ceni od 1200 dinara u tajništvu HKC "Bunjevačko kolo" Preradovićeve br 4
Telefon: 024 555 589

KUT

Prelo - Bal

Iz pouzdanih izvora saznajemo da se ovih dana organizira Veliko prelo i u Washingtonu.

Inače, po dobrim starim običajima oni to prave svake četvrte godine. Ne prave smjene radi promjena, nego promjene radi smjene.

(v. s.)

Očekivano iznenađenje

Vijest, objavljena 19. siječnja, po kojoj je predsjednik Saveza vojvodanskih Mađara (SVM) i gradonačelnik Subotice **József Kasza** prihvatio mjesto potpredsjednika republičke Vlade riječnikom političkih analitičara mogla bi se nazvati "očekivanim iznenađenjem". Ravno onom na koje nas, valjda još od prije inauguracije, svakodnevno navikava predsjednik SRJ **dr. Vojislav Koštunica** svojim hoću-neću stavom (posljednji u nizu je primjer oko primitka **Carle del Ponte**). No, primjer subotičkog gradonačelnika i predsjednika SVM-a, bez obzira na dojučerašnje odbijanje ove stranke da izravno sudjeluje u tijelima republičke Vlade, ipak se razlikuje u odnosu na aktualnog nam predsjednika države. Ili bar neki pokazatelji navode na takvu pomisao.

Izjavni dvoboj

Prvi je, recimo, slučaj glede rušenja postamenta spomenika caru Dušanu ispred zgrade Općinskoga suda samo tri dana pred održavanje republičkih izbora (23. prosinca 2000.) kada su neki od političkih komentara taj čin nazvali izuzetno mudrim potezom predsjednika SVM-a ne bi li i na taj način pridobio još po kojeg neodlučnog simpatizera-glasača. ("Dovoljno rano pred izbore, a dovoljno kasno da se ništa ne može učiniti.") To što je ovo pitanje začeo bivši režim i ostavio ga, poput kukavičjeg jajeta, (n)ovoj vlasti da se oko nacionalističkih boja iznikloga paperja bore "DOS-ovi mladunci" samo naizgled može biti zabava za dokoni puk. Na meniju ovog pitanja, naime, nalazi se kod nas omiljena poslastica šovinizam o kom se najrađe razgovara ruku prekrštenih na južnoj polovici leđa u šetnji središtem grada s istomišljenicima, objašnjavajući pri tom isto mišljenje. Zajedničko je i protivnicima gradnje spomenika i onima koji su za gradnju što u caru Dušanu ponajviše prepoznaju nacionalni simbol, a ponajmanje zakonodavni. Što, uostalom, može biti i "neutralna" Justitia, kako predlažu ovdašnji ligaši.

Drugi, po naravi posve drugačiji, ali javnosti ništa manji zanimljiv bio je "izjavni dvoboj" gradonačelnika i "Otpora" kojeg je početkom godine započeo prvi (mediji to potom danima neštedimice razvlačili), a drugi nevoljko prihvatili na rekordno posjećenoj konferenciji za novinare kod "utjerivača istine". Braneci se samo deklarativnim frazama, bez navođenja ijednog konkretnog detalja koji (su) važ(il)i za sve donedavne viđenije aktere političko-gospodarske scene, jedan od komentara nakon konferencije bio je "'Otpor' u defenzivi". Da ovakva tvrdnja ima osnova pokazuje i sljedeća konferencija za novinare u "Otporu" (17. siječnja) kada su stvari "vraćene u normalan tok", tj. kada o konfliktu s prvim čovjekom grada više nije bilo ni riječi.

Famozno-grozno (elektronsko) pismo s najtežim prijetnjama gradonačelniku, Mađarima i "ustašama" koje je 15. siječnja na redovitom susretu s novinarima József Kasza osobno objelodanio zacijelo nije slučajan produkt dokona uma. Uz većinsku osudu toga necivilizacijskoga čina čuli su se, međutim, i

komentari kako i drugim javnim djelatnicima u gradu (političarima) gotovo svakodnevno stižu pisma slične sadržine "pa ih oni ipak ne iznose u javnost", tj. da gradonačelnik "piše sam sebi" ne bi li na taj način za koji stupanj podigao ionako visoku nacionalnu temperaturu u Subotici. Bilo kako bilo, "temperatura" je svakako visoka i bez naknadnih komentara, a u tako pregrijanoj situaciji obični građanin obično zebe.

Priče "upućenih"

Za ovu uzročno-posljedičnu skupinu zacijelo, ako je vjerovati priči "upućenih", nije nezanimljiva ni priča glede odnosa unutar samoga SVM-a. Po toj su priči već mjesecima prisutni sukobi između predsjednika, s jedne, i vrha stranke s druge strane, ali javnu tajnu, zarad mira u kući, nitko do sada nije priopćio, jer se nije znalo (ili moglo) pronaći pravo rješenje. Nije bez utjecaja, dakako, ni "vanjski faktor": gotovo unisone "hajke na gradonačelnika". Prvi ju je, odmah nakon njegove izjave o "Otporu", započeo Općinski odbor Demokratske stranke (DS) riječima kako postoje indicije da Suboticom "želi vladati jedan čovjek i jedna stranka", te da "DS ne želi biti dekor vlasti", nagovještavajući time prve otvorene podjele u lokalnoj samoupravi.

Što tek reći o šarolikoj skupini veseljaka koji, okupljeni u Zoološkom vrtu "na krumpirači", za sada ne znaju što hoće, ali znaju što neće: "da im Mađžari vladaju!". Taj skup političara (sastavljen od novodemokrata, reformista, Jugoslavena, ekologa, Hrvata, samodemokrata, Bunjevaca, zalutalih...) - koji već godinama i još uvijek traži ne toliko članstvo koliko biračko tijelo - u panbunjevštini, panslavenstvu (ili tako nečem) traži spasonosnu formulu u ujedinjenju protiv neslavena (čitaj: Mađara)! Za sada bez odgovora na pitanja glede forme, organizacije, programa..., vođeni isključivo željama, kao pojava ne razlikuju se mnogo u odnosu na sučeljavanja oko cara Dušana. Činjenica da je i to, poput odnosa u SVM-u, javna tajna nije nikakva utjeha, jer problem postoji a o njemu se otvoreno ne razgovara. A riječ je o, do sada deklarativnom, nacionalno-ideološkom svrstavanju protivu svojih susjeda, čak i rodbine i (dojučerašnjih?) prijatelja!

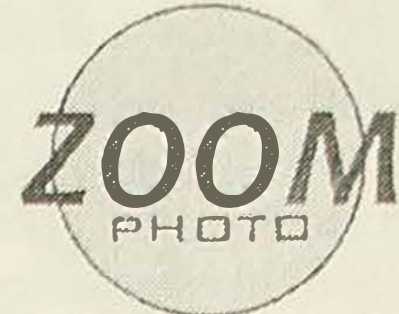
U takvom ozračju, napose nakon susreta s predsjednikom DS-a **Zoranom Đinđićem** 12. siječnja József Kasza ne samo da je otupio oštricu lokalnog DS-a nego se i otkriva jedna od mogućih pozadina "razgovora o rješenjima pitanja vojvodanskih Mađara". Taj potez Józsefa Kasze još je jednom pokazao kako je riječ o političaru (i stranci) velikog kova gdje su emocije prirodni neprijatelj interesu. Bilo je, naime, u nepunih mjesec dana previše hodanja po političkim rubovima koji nas bolno podsjećaju na početke devedesetih koje šovinisti svih boja vjerojatno zovu još i "starim dobrim vremenima". U to je vrijeme, međutim, upravo bivši gradonačelnik sa svojim (bivšim i sadašnjim) suradnicima, skupa s većinom sugrađana Subotici nastojao osigurati poziciju oaze mira. Time je ovom gradu i u svijetu stvorio image snošljivosti i suživota kao istinski moguće forme življenja u zajednici kakva je naša.

Zlatko Romić

Posetite
diskoteku
MVM
trg cara Jovana Nenada

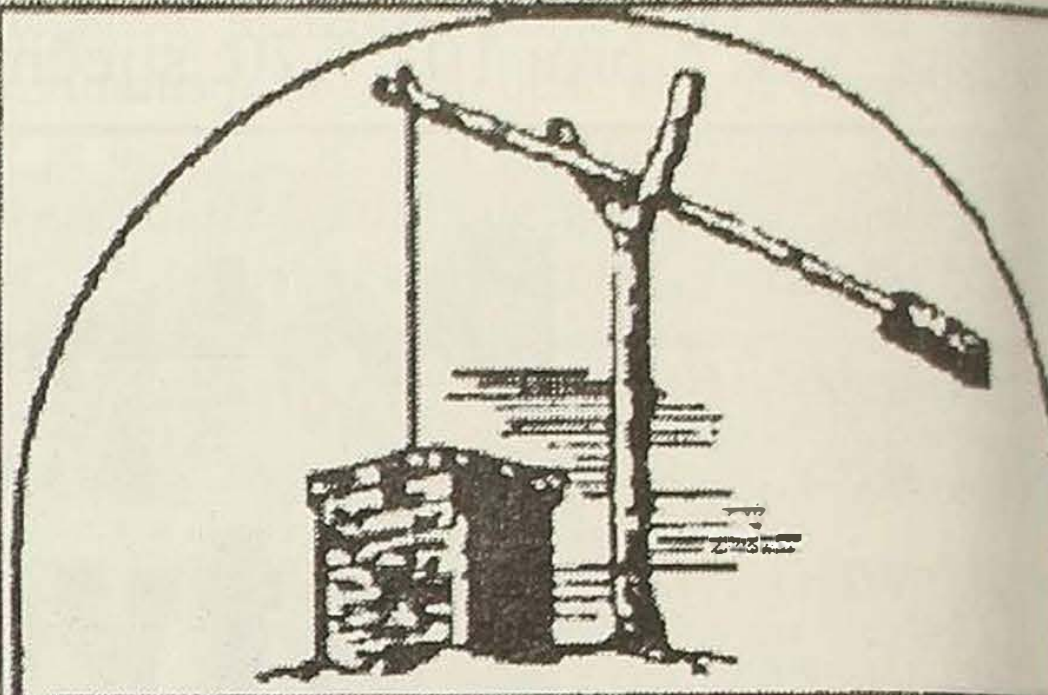
STUDIO I LABORATORIJA

Dušana Petrovića 4
SUBOTICA
tel.: 024/553-978
fax: 024/555-891

Kodak

BRZE I KVALITETNE FOTO USLUGE

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Tel: (024) 566 - 577

**Krajnje je vreme
da se pretplatite
SVI NA
'ŽIG'**

20. siječnja 2001.
broj 107

Izdavač: HKC "Bunjevačko kolo"

Preradovićeva 4

24.000 Subotica,

Tel./faks: 555 589

žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj,

Tehnički urednik:

Drago Poljaković,

Uredništvo:

Dušica Jurić, Mirko Kopunović,

Dujo Runje, Alojzije Stantić,

Tomislav Žigmanov

Priprema: Wizartdizajn Subotica

Tisak "Globus" Subotica

List je registriran kod Ministarstva za
informiranje Republike Srbije
pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. g.

Izlazi svake druge subote.

Navika i odvika

Edno razdoblje konačno je završeno. Neki smatraju da je ono trajalo od 1945., drugima je normalan život prekinut 1988. ili 1991. Sad svi zajedno imamo navikavamo na život bez vlasti jedne partije i jednog čoveka. Istovremeno, da se opikavamo od toga da naše probleme rešava neko drugi: preduzeće, partijski vođa, Čanak ili Koštunica.

Navikavanje i odvikavanje nije lako ni bičima ni izabranima. Koštunica, eto, pravi da ga nisu izabrali članovi njegove stranke, već svi kojima je bilo dosta Miloševića, pa velikodušno prima svog prahodnika, tobože kao lidera najjače opzicije partije. Milošević jeste vođa te partije, ali je, za ceo svet, lice sa pornice Haškog tribunala. Koju god graicu da pređe, bio bi uhapšen i sproveden u lag. U Beogradu ga prima predsednik drave koja se zove SR Jugoslavija i koja, da se ne zaboravi, nije priznata ni na celoj svojoj teritoriji.

Grđanin Koštunica može da se druži s kim god hoće. Predsednik Koštunica mora da bir društvo. Na to ga obavezuje i položaj i

oni koji su glasali za njega. Građanin Koštunica može da ne prima goste koji mu nisu po volji. Predsednik Koštunica ne bi smeo da zalupi vrata pred glavnom tužiteljicom Haškog suda. Ako to čini, on postupa kao lider jedne antievropske stranke, a ne kao predsednik svih građana.

Iako nije bio član Saveza komunista, predsedniku Jugoslavije se izgleda dopalo da bude vođa vladajuće stranke. Iako nije izabran i u Crnoj Gori, on se ponaša kao da je predsednik i Crne Gore. Na takozvani pravoslavni doček Nove godine u Podgorici on je, doduše, poslao samo patrijarha Pavla i tamo nepriznatog saveznog premijera Žižića. Obojica su se ponašala kao izaslanici zvaničnog Beograda.

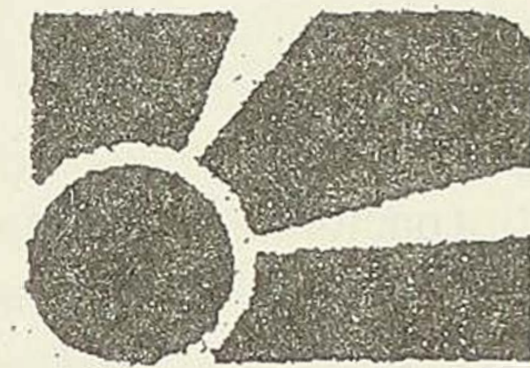
Koštuničina izjava da je Beograd spreman na kompromis, ali da ne odustaje od očuvanja državne zajednice Srbije i Crne Gore, malo po čemu se razlikuje od Miloševićevih poziva na primenu svih sredstava protiv separatista. Možda Crnogorci jesu separatisti. Ali, zašto bi to bio problem građana Vojvodine koji su glasali za Koštunicu? Činjenica da

Crnogorci toliko teže odvajanju od Beograda ne bi trebalo da ikoga ovde zabrinjava, već pre da podstakne na razmišljanje.

Ko nam daje pravo da ih teramo da se dr(u)že sa Beogradom ako baš neće? Uostalom, zašto neće? Uostalom, zašto bi Vojvodani bili veći Srbijanci od Srbijanaca i veći Jugosloveni od Koštunice?

Mihal Ramač

MENI RUČAK I MENI VEČERA,
BANKETI, GODIŠNJICE,
SVADBE, ROĐENDANI,
IMENDANI I
DRUGE PRIGODE...

RESTORAN
KAFE
PIVNICA
NÉPKÖR

Informacije i rezervacije: 555-480

Ime naših «ljubimaca»

«Sno budale ne menjaju mišljenje», riječi urogodišnjeg kazališnog djelatnika, a donedavno i političara Steve Bardaka koja on, isprovociran pitanjem jednog nomara, objašnjava ovih dana kod nas poln okom uočljiv prirodno-politički tenmen prevrtanja u budnom stanju. I dok uinoge stranke nakon 5. listopada stavile motorij na prijem novih članova kako bi i formalno izbjegle suočavanje s neugodnim pitanjima tipa «nije l' ovaj bio julovac?» OO DOS-a (u kom se i Bardak nalazi) s ponosom stie: «masovno zanimanje građana» za učljenje u njihovu stranku, te, s tim u vezi, potrebu za formiranjem novih općinskih odbora u Kanjiži i Senti, tj. mjesnog u Bajoku. Kao «obrazloženje pojašnjenja» on, uz pomoć glasnogovornika Nenada Đorđića, navodi činjenice kako njih ne ana je li tko ranije bio (ili nije) u trakama bivše vladajuće koalicije. Dovoljno je samo, pod uvjetom da ranije isikažnjavan i da nisi bio na visokoj dužosti, upoznati se programom DSS-a, prihvatiti ga i obvezati se da ćeš ga osedno sprovoditi iz dana u dan. Ova paonosna religijsko-ispovijedno-olajničko-političko-azilantsko-ranatična formula samo krajnje nervčike kadide može ostaviti širom otvorenih sta la tranu rasprava oko istinitosti glede onksta u kom je navedena prva rečenica,

DSS: Prihvatilište za mudre

a još više oko «sumnjivosti morala» onih koji tako brzo kapiraju. Bit će da se iza plemenitih kulisa demagoške demokracije krije nešto posve manje mistično: prirodno privlačenje srodnih duša čiji je interes zajednički imenitelj. Dovoljno je samo prisjetiti se snage koju je DSS, stupajući u DOS, unijela i zahvaljujući kojoj je (suprotno od: snazi), ni kriv ni dužan, predsjednik zadržao epitet, a proširio mu znančenje. Dovoljno je, također, prisjetiti se kako je inzistiranje na legalitetu i dosljednosti bila možda najznačajnija opreka duhovnoj sublimaciji DSS-a s donedavno vladajućom ideologijom. Porazom «vladajuće ideologije» ta je opreka prirodno nestala, a nakon nje otvorio se prazan prostor za želje sviju kojima je politička dominacija životni moto od kolijevke pa do groba. Na tom prostoru prepoznali su se i stado bez čobana i čoban bezstada.

Stoga je praksa DSS-a, svjesnog svoje prave snage, politički posve razumljiv, jer se temelji na želji da se brojno, kadrovski i organizacijski osnaži za razdoblje kada DOS odraste, a svaka članica obitelji svoju sreću bude tražila individualno. Duhovna srodnost i neutaživa želja za vlašću otuda su logičan spoj «ljubavnika» koje je igra

slučaja spriječila da se «nađu» još pred desetak godina. Ono što je dobro za sve jest činjenica da su i oni zreliji za isto onoliko koliko i ostali (koji nisu s njima), te da je stoga donedavni politički harem ubuduće predodređen na viši stupanj razmjerno stabilne poligamne zajednice. To što DSS već sada sklapa brak iz interesa s ocvalim heterama bivšeg režima samo je dokaz njegove pragmatičnosti u kojima godine i prošlost nisu važne ako je miraz bogat. Stoga i ne treba čuditi da se prostorije ove stranke drugim riječima mogu definirati i kao prihvatilište za mudre. Htjeli ne-htjeli na to će, prije ili kasnije, biti prinuđeni i ostali partneri-takmaci u DOS-u (DS i LSV, napose). Pitanje je hoće li se izvan njega (DOS-a) naći još mudrih. U svakom slučaju, šansa im je u vlastitim programima i časnim ljudima.

Zlatko Romić

Subotica, Preradovićeva 4, Tel: 024 553 818

Vojvodanski Hrvati u novom tisućljeću

Ukoliko se danas hoće promišljati budućnost Hrvata u Vojvodini, a skorašnji je ulazak u treće tisućljeće odličan povod za tako što, dakako da se onda pristup jednoj tako definiranoj temi mora temeljiti na, prije svega, dva ključna momenta. Jedno je sagledavanje povijesnog naslijeđa, a drugi su konkretni društveni uvjeti u kojima se živi stanje u zajednici i društvu kao cjelini, a sve to kroz prizmu inoguče perspektive.

Pouke iz povijesti

Što se, pak, tiče povijesnog naslijeđa, prvo trebamo konstatirati kako vojvodanski Hrvati, promatrani u jednom duljem vremenskom razdoblju, nemaju *kontinuitetu* svojega nacionalnog djelovanja, tj. različita nastojanja i oblici samoorganiziranosti hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini, od preporodnih aktivnosti Ivana Antunovića pa do danas, odvijali su se s velikim prekidima. Nećemo ovdje nabrojati sve razloge zašto je to tako bilo (mahom su se ticali neblagonaklonosti gotovo svih režima), niti ćemo ukazati na sve negativne posljedice takvog stanja, već želimo istaknuti samo tri. Prva je posljedica slabo izgrađena suvremena nacionalna svijest, tako da je još i danas čest slučaj da je regionalna pripadnost (Bunjevac ili Šokac) jača od nacionalne, zatim neimanje vlastite mikrostrukture zajednice niti jasno profilirane intelektualne elite, a treća je posljedica diskontinuiteta samoorganiziranosti to da su od Hrvata u Vojvodini danas slabije integrirani u vlastitu nacionalnu zajednicu jedino Romi.

U smislu sagledavanja povijesnoga naslijeđa s tim i takvim posljedicama, posebice su nam zanimljive aktivnosti u posljednjih deset godina prošlog tisućljeća, budući da se tada, nakon skoro pedeset godina, hrvatska manjinska zajednica počela u sebi ozbiljnije konstituirati. No, taj je proces bio složen i tragičan (odlazak pod različitim pritiscima oko 30.000 Hrvata, mahom iz Srijema), ali je očitovana i stanovita nesnalažljivost. Dakle, bilo je objektivnih poteškoća, ali i subjektivnih slabosti.

Jer, neće se previše pogriješiti ukoliko se zaključi da su unatoč svemu negativnome ipak učinjeni i prvi ozbiljniji koraci na planu samoorganiziranja vojvodanskih Hrvata: stvorile su se prve manjinske institucije (od političkih preko znanstvenih do kulturnih), uspostavljena je kakva-takva artikulacija manjinskih interesa i nastojanje za ostvarenje prava, ostvareni su i prvi institucionalni okviri za upražnjavanje nekih prava (npr. pravo na informiranje, ali tek na amaterskoj osnovi ne sustavno i profesionalno)... Pa ipak, s učinjenim se ne može biti zadovoljan. Stoga je

potrebno i samokritičko preispitivanje, osobito glede posljednjih deset godina. Jer, Bože moj, ne može se valjda u trećem tisućljeću i uz traženje za ulazak u Europsku uniju i nadalje istrajavati na infantilnom držanju, t samo u drugima tražiti krivnju ili odgovornost, a o sebi i svojem kolektivitetu misli (lažno) samodopadno. U tom smislu bi se trebalo zagovarati pospješivanje otvorenog dijaloga među sudionicima javnog života u hrvatskoj zajednici o svemu, pa i o šakaljkivim temama. Recimo najnovijoj i u povijesti Hrvata u Vojvodini nezabilježenoj izdaju intelektualne elite, koja je početkom devedesetih stala u "prve redove zaštite i artikulacije njezinih interesa, a onda naprasno u velikom broju pobjegla glavom bez obzira na sigurno i bogatije, ostavivši puk na cjeđilu ili se pak rješenjem svojih osobnih materijalnih interesa pod plaštom općepovukla u lagodne vode privatnosti.

Što nam nudi budućnost?

Jedno je sigurno glede budućnosti: Hrvatima u Vojvodini dolaze zacijel bolji dani. Kada ovo kažemo, mislimo prije svega na to da je posljednj diktatura i jedan rigidan nacionalistički režim u Europi otišao s vlasti. Međutim, treba biti i oprezan. Jer, to da "dolaze bolji dani" ne znači ujedno da će sve biti lako i brzo. Naprotiv, trebat će mnogo političke mudrosti strpljenja, otvorenosti i spremnosti za dijalogom, kako među predstavnicima hrvatske zajednice tako i s predstavnicima nove vlasti kako bi složeni kompleks hrvatskog pitanja u Vojvodini bio pravedno trajno riješen kako bi se dobili institucionalni okviri za ostvarenje manjinskih prava. Dakle, glede toga "cilja nad ciljevima" trebat će puno dobro promišljenih koraka, bitno suvremeno koncipiranih projekata, kojemu trebaju sudjelovati svi Hrvati bez obzira na svjetonazor ili političku opredijeljenost. Tako već sada treba poduzeti različite akcije na formalno pravnom priznavanju statusa manjine, ili pak, ukoliko već nije kasno učiniti nešto na planu popisa stanovništva, koje će biti na proljeće. Recimo trebalo bi se izboriti da se izbriše šifra "028". Bio bi to vidljivi otklon novog vlasti, koji mora znati da je stara vlast i na tome planu posijala sjeme zla. Dakle, budućnost pred nama zahtijeva dosta toga što do sada u hrvatskoj zajednici nije postojalo. Trebat će graditi vlastitu budućnost: mora se izboriti ono što se nema, i to na drugačijim osnovama od sadašnjih. A to je složenije i zahtjevnije. No, to ne bi trebalo i onespokojavati, već budi nadu. Jer, ono što je veće i složenije dostojnije je čovjeka, rekao je još davn Platon

Tomislav Žigmanović

Put u liberalni gemiš

Možeš ti to Vesna, možeš

U decenijskom pohodu velikosrpskog imperijalizma -- kao utjeha i mentalo olakšanje za "izdajnike", čak i za one kolektivne -- konstantno je bio prisutan jedan tanak sloj srpskih intelektualaca, koji ne samo da je uspješno odoljevao sveopćem primitivizmu, nego je s vidljivim učinkom činio građansku ideju, kao prututežu masovnom ludilu. Među mnogim imenima posebno se istakla Vesna Pešić, kao dosljedan borac protiv rata, jedna od vođa građanskog otpora i dugo vremena predsjednica Građanskog saveza Srbije -- male partije, čija popularnost među "masama" nije pretezela nekoliko postotaka, ali koja je ipak ostavila upečatljiv trag za sobom. S impresivnim životnim putem iza sebe -- opisanim i u knjizi "Možeš ti to Vesna, možeš" -- ona je svakako zaslužila povjerenje i nepsrpskih naroda u Vojvodini, koji su rođeni s prirodnom manom: ne mogu biti Veliki Srbi. A kad čovjek ima veliko povjerenje u nekog, po prirodi stvari i razočaranje mora biti veliko.

Prvi znak za pomisao da đavo ne spava, stigao je do mene još prije nekoliko godina. Vesna Pešić je, naime, u jednom razgovoru s vojvodanskim autonomašima, koji su joj prenijeli svoje viđenje oko nadležnosti jedne buduće Vojvodine, rekla jasno i glasno, "Pa vi hoćete državu, a ne autonomiju!".

Poštar uvijek zvoni dvaput, pa su "državni interesi" kao sveopći (mada vješto skriveni) imperativ, i isto tako latentni centralizam dobili nedavno i nacionalnu boju: u izjavi za emisiju "Panorama" Mađarske televizije Vesna Pešić nonšalantno briše sa stola zahtjeve za teritorijalnom autonomijom vojvodanskih Mađara. Njena argumentacija je ukratko sljedeća: ovdašnjim Mađarima treba da su primjer Srbi, koji su se u proteklom desetljeću opekli zbog nacionalizma, pogedajte samo što se izrodilo iz raznih SAO u Hrvatskoj -- zahtijevali teritorijalnu autonomiju, to je nacionalizam, a Mađari treba da se okane nacionalizma, da nauče lekciju, koju su Srbi već savladali...

Vesna kao da nije živjela ovdje posljednjih deset godina -- jedno vrijeme je stvarno bila u Meksiku -- i ne poznaje događaje, njihov tok i redosljed, a povode najmanje. Ne mogu joj zamjeriti što ne poznaje mađarsku povijest u dvadesetom stoljeću -- to čak čak ni ovdašnji mađarski učenici ne znaju baš najbolje, "zahvaljujući" nastavnom planu i programu -- i logično je da ne zna ni to, da je "lekcija" mnogo ranije već savladana... Morala bi, međutim, znati da nijedna od mađarskih zajednica koje žive na teritorijima oko matične države -- poslije Trianona je otprilike 3.000.000 Mađara "ostalo" u okolnim državama -- nije posegla za nasilnim, pa čak ni za jednostranim aktima u cilju ostvarivanja nekih svojih prava. Napose ne poslije pada berlinskog zida. Baš ni jednom. Zbog toga je paralela sa srpskim političarima pred početak rata u Hrvatskoj,

s njihovim egoističkim, šovinističkim i krvavi radotama prosto uvreda za vojvodanske Mađare -- trebala bi biti i za sve Vojvodane, koji nisu podlegli ratnohuškačkoj propagandi, i uspjeli sačuvati neku razinu mentalnog zdravlja. Ova paralela je, najblaže kazano, tendenciozna i govori o njenom skretanju u mutne vode. To je demonstracija nemoći da se prepoznaju razlike, kao osnovne građanske vrline. Problematično je da jednoj Vesni Pešić trebalo objasniti razliku između upotrebe i zloupotrebe između sredstva i instrumentalizacije istog, između nacionalizma i zahtjeva za kolektivnim pravima. A potonji čine legitimnu komponentu građanske ideje.

Nije ovo prvo kompromitivanje liberalnih građanskih snaga Srbije, a ni posljednje. Svi elementi ukazuju na dubinu civiliziranog poroka prije svega samih autora, ali posredno, u krajnjim instanci i svijuu nas. Međusobno povjerenje je da narušeno, a bit će ga teško uspostaviti. Napose o tada su i "najliberalniji" među većinskim narocima samo u frazama Europljani -- a kad treba i europsku praksu primjeniti na ovim prostorima, tu se javlja žestoko opiranje, a centralistički i nacionalističke tendencije potiskuju sve druge upražnjenom mjestu sistema vrijednosti. I pokušava stvoriti neki gemiš: mala i europskog, pa parče od color locale -- i to od onih koji osigurava kontinuitet tenzija.

Mihók Rudo

Posijan je smtonosni prah!

neobjašnjiva smrt vojnika NATO-a, tacioniranih na Kosovu ili u BIH, probudila je stanovitu pozornost i brinutost u svijetu. Prenosimo dio teksta iz Hrvatskog slova od 12. siječnja 2001. dr Tonči Tadića, stručnjaka za atomsku fiziku, gdje govori o osiromašenom uranu.

"Balkanski sindrom" zbirni je naziv za niz slučajeva neobjašnjivih smrti vojnika NATO-a tacioniranih na Kosovu ili u BIH, koji se sve dovode u vezu sa cruzijem tvari nastalom na tzv. osiromašenom uranu.

Uran (U) je prirodni element koji je u prirodi nalazištima prisutan u više izotopa koji imaju jendaka kemijska svojstva, ali različite atomske težine i različitu radioaktivnost.

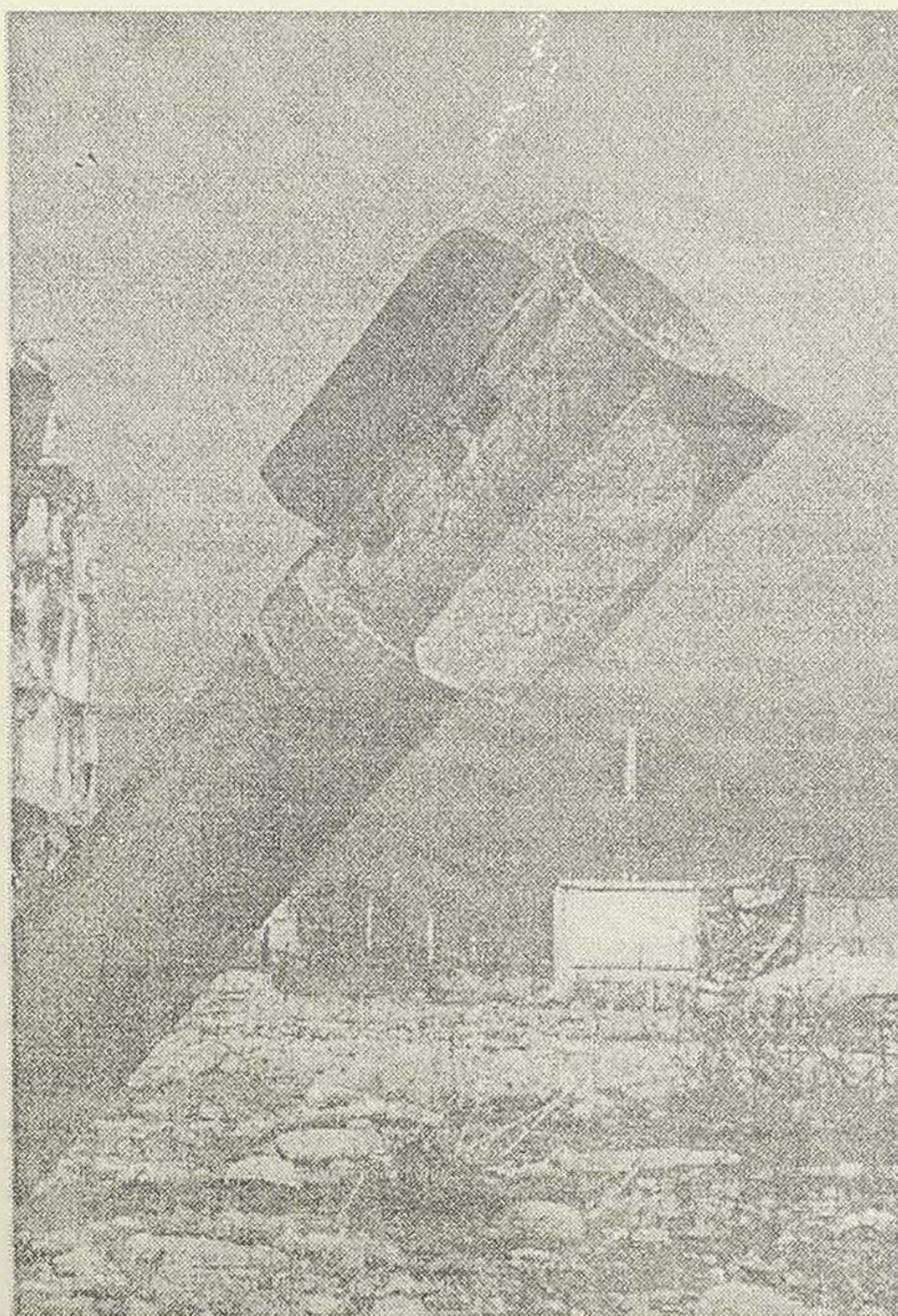
Neovisno o tome, sve uranove izotope očekuje isto svojstvo-visoka toksičnost, tj. radioaktivnost sličana kao i za druge teške metale npr. olovo (Pb), živu (Hg) ili kadmij (Cd). Od urana su npr. još otrovniji plutonij (Pu) i teži elementi.

Obično 98% prirodnog urana otpada na izotop U^{238} slabo radioaktivan, sa dugim poluraspada, dok ostatak otpada na radioaktivne izotope U^{235} i U^{234} koji služe za izradu nuklearnog oružja. Pri izradi nuklearnog oružja izdvajaju se iz rudače za nuklearno gorivo tzv. "obogaćeni uran", koji većim delom čine radioaktivni U^{235} , dok je nusprodukt ili svojevrsni otpad tog postupka tzv. "osiromašeni uran" ("depleted uranium") kojega uglavnom čini U^{238} . "Osiromašeni uran" je oko 40% manje radioaktivan od prirodnog urana,

dok je daleko manje radioaktivan od nuklearnog goriva. Problem u radu s osiromašenim uranom nije dakle u njegovoj radioaktivnosti, nego u prvom redu u njegovoj otrovnosti.

Srebrna zrna

S druge strane, uran je poznat po svojim iznimnim mehaničkim svojstvima, tj. velikoj gustoći, masi i tvrdoći. Američka

vojska stoga se koristi osiromašenim uranom za izradu tzv. potkalibarskih penetratora zvanih "silver bullet" ("srebrno zrno") tj. za izradu zrna velike brzine i velike probojnosti namenjenih uništavanju tenkova, drugih oklopnih vozila ili bunkera. Potkalibarski penetratori izdužena su, vretenasto

oblikovna zrna, čiji je kalibar manji od kalibra cijevi oružja. Pri ispaljenju postižu vrlo veliku brzinu te probijaju čelik tenkovskog oklopa svojom velikom masom i kinetičkom energijom, tj. bez eksplozije tipične za npr. kumulativne projekte. Uranske potkalibarske penetratore upotrebljavaju američki tenkovi M1A2 "Abrams" u topovima kalibra 120mm i američki protutenkovski avioni A-10A "Thunderbolt" u topovima kalibra 20 mm.

Pri prolazu kroz tenkovski oklop uranski potkalibarski penetrator pretvara se u užareni prah vrlo visoke temperature te spaljuje posadu i unutrašnjost tenka. Užareni uranski prah pritom izgara i pretvara se u otrovne okside, npr. U_3O_8 , koji se u obliku vrlo finog praha talože u unutrašnjost tenka i oko njega.

Pri pogotku tenka (ili oklopnog vozila ili bunkera ili kuće) uranskim potkalibarskim projektilom unutrašnjost objekta i njegov okoliš zasuti su prahom otrovni uranski oksida. Kiša i vjetar mogu taj prah pomaknuti ili ga isprati u podzemne vode, vodotokove i jezera. Osobe koje se zateknu u bombardiranim područjima mogu se otrovati uranom kroz otvorenu ranu ili putem vode ili udisanjem aerosolnog praha uranovih oksida. Uran unesen u organizam prenosi se dalje krvlju i uglavnom se taloži u bubrezima (izazivajući smetnje u njihovom radu), odnosno u kostima. Najopasnije je (i uz to najvjerojatnije) trovanje aerosolnim prahom uranovih oksida, jer oni otežavaju disanje i rad pluća, a uz to preko pluća ulaze u krv. Može se stoga pretpostviti da su oboljeni vojnici NATO-a na Kosovu ili BIH pregledavali stupanj uništenja srpskih oklopnih vozila ili objekata, ta tako došli u dodir s otrovnim aerosolnim prahom uranovih oksida.

LUKAS INTERNATIONAL - PONOVO
ZAGADIO KRIVAJU

Uladuvene srne,
prevrnute štuke

Zagadeno svijest - pretili

Kad oni koji trebaju da brinu o zaštiti životne sredine, i pored evidentne ekološke katastrofe u rečici Krivaji, a još više u njenom tzv. bajmočkom ogranku nemaju što reći, a analizu vode, čuvaju za neka bolja vremena, moramo se istinski zabrinuti. Otrov je prisutan, i sve prisutniji, a nadležne inspekcije, problematiku zagađenja dižu na razinu: tko je ugasio svetlo. A dok se oni tako neodgovorno ponašaju, miševi kolo vode.

I onda događa se, da brigu za zdravu sredinu od «balkanskog sindroma» do pomora srna i riba, izgleda istinski brinu samo naivni. Pa od «NATO»-a, «Lukas internationala» preko ostalih «ljubitelja» prirode oni nekažnjeno, univerzalno truju sve živo. Jer novac pere, tamo gdje savjest i svijet zataji.

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE
ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO
PODUZEĆE

e-mail: funero@funero.co.yu

Subotica, Karađorđev put 2

55-44-33 danonoćno

Bajmok, JNA 3

762-024 danonoćno

Palić, Jo Lajoša 18

u cvjećarnici "Orhideja"

753-759

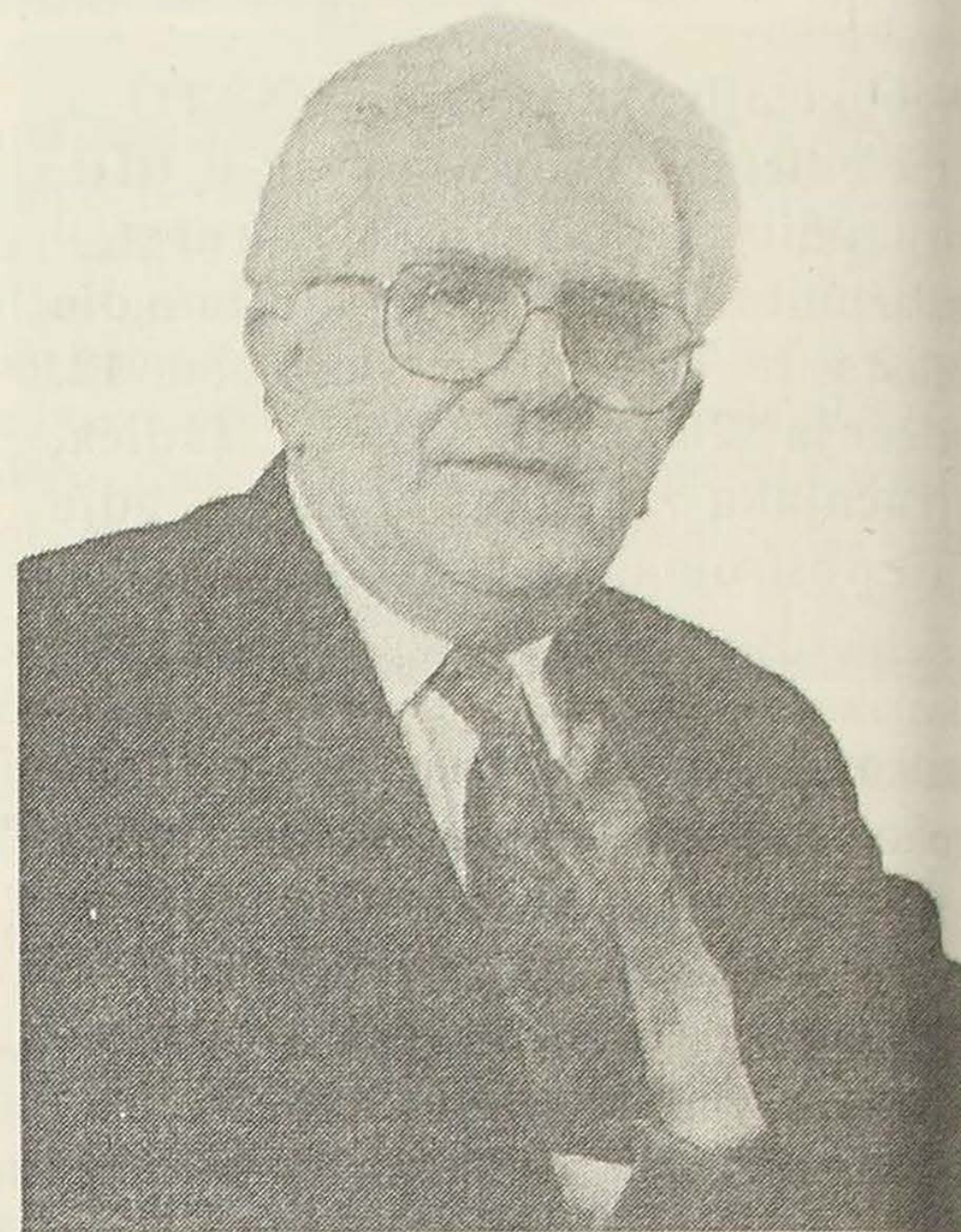
Horgoš, Borisa Kidriča 7

792-202

* **Budući da Centar ima transparentne programe prožete trajnim vrijednostima vidim vrlo perspektivnu budućnost Hrvatskog kulturnog centra «Bunjevačko kolo»**

* **Na žalost, neki čelnici, čija imena nisu vrijedna spomena, u interesu osobne afirmacije organiziraju «skupove bez granica» samo da bi zadovoljili svoju taštinu, a tradiciju dugu 122 godine žele omalovažiti**

* **Pitanje hrvatske zajednice može riješiti samo dobra samoorganiziranost i interesna povezanost**

* *Kako procjenjujete dosadašnji rad Centra s obzirom da je prošle godine obilježen jubilej -- 30 godina postojanja?*

L. V. H.: Obljetnice su prilika da se ozbiljno sumiraju rezultati. Naša institucija je u svojoj tridesetgodišnjem radu imala i uspone i padove. Teška vremena vladavine socijalizma i komunizma, na našu veliku sreću, su iza nas. Ponosim se što radim u instituciji koja već 30 godina promiče hrvatsku kulturu i skrbi o hrvatskom

najadekvatniji način opravdali postojanje ovakve jedne institucije.

Zloupotreba otvorenosti Centra

**Vaša vizija i perspektiva rada Centra u budućnosti*

L. V. H.: Centar je, po mojoj procjeni, dobro koncipiran i može odgovoriti na mnoga pitanja i na mnoge potrebe hrvatske zajednice. Organizacijski je stabilan, a istodobno i veoma fleksibilan, pa u svakom

Lazo Vojnić Hajduk, poznati društveno politički djelatnik, vrsni organizator velikih manifestacija, «Dužijanca» njen dugogodišnji predsjednik «Veliko prelo» i sl. Obnašao najviše funkcije u političkom i društvenom životu grada. Kao javna ličnost prisutan u gradu dugi niz godina.

Prepoznatljiva adresa

nacionalnom biću među Hrvatima u sjevernoj Bačkoj, posebice u Subotici Transformiranjem KUD-a «Bunjevačko kolo» u Hrvatski kulturni centar definirani su i programi rada. U vrlo teškim socijalnim, političkim, a o materijalnim uvjetima da i ne govorim, Centar je bio prepoznatljiva interesna adresa za Hrvate koji su željeli aktivno svojim radom pridonijeti očuvanju nacionalnog identiteta. Centar je okupio mlade oko folkloru, likovnog stvaralaštva, glazbenog rada (škola tamburice, harmonike, učenje pjevanja, gajde...). U Centru radi obuka za mlade novinare, dramska sekcija za djecu i lutkarsko-kazališne predstave, učenje hrvatskog jezika i povijesti grada kao i radionica engleskog jezika su aktivnosti u programu rada Centra. Organizirano je nekoliko znanstvenih skupova, tribina, veliki niz priredaba kulturnog značaja. Manifestacije kao «Veliko prelo», «Dužijanca», «Mikulaš» i dr. permanentno su na programu i realizaciji Centra itd. Procjenjujem, dakle, da je Hrvatski kulturni centar «Bunjevačko kolo» stvarao uvjete, podržavao i organizirao puno događanja koji su, siguran sam u to, na

vremenu i zahtjevu može biti kompatibilan i ne zahtijeva organizacijske pothvate ako se pojave aktivnosti u datom vremenu i prostoru. Budući da Centar ima transparentne programe prožete trajnim vrijednostima, vidim vrlo perspektivnu budućnost Hrvatskog kulturnog centra «Bunjevačko kolo».

**Pokrenute su nove aktivnosti kroz sekcije, izišlo se iz pukog folklorizma.*

L. V. H.: Već sam o tome nešto prethodno rekao. Ovdje želim posebno naglasiti naše nastojanje da u Centru, gdje se okuplja veliki broj (oko 250) djece pružimo one vrijednosti koje su neprolazne, koje oplemenjuju, koje potiču stvaralaštvo i koje daju garanciju sretnije budućnosti. Centar je pokrenuo nakladničku djelatnost, koja je doduše na takvoj razini kakvoj jest i radi nedostaka novčanih sredstava, ali nadam se i u ovoj branši napredak. Djeca, «mladi novinari» pokrenut će bilten, Centar je izdavač «Žiga», počeli su raditi lutkari i pripremati kazališnu predstavu, likovna kolonija «Bunarić» i odjel za likovno stvaralaštvo okuplja slikare, koji ostavljaju

neizbrisiv biljeg vremena, radi i odjel video-foto, koji zapisuje i čuva od zaborava događanja u našem narodu itd.

**Suradnja s drugim društvima...*

L. V. H.: U organizacijskoj strukturi Centra posebno mjesto zauzima odjel za suradnju s organizacijama i institucijama u zemlji i inozemstvu, koji u svojim programima imaju slične interesne programe. Iz hrvatske zajednice vrlo tijesno surađuje sa svim institucijama, što se posebno evidentno potvrđuje i našim aktivnim radom u Forumu hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini. Mi smo otvoreni Centar za ljude dobre volje, koji žele i hoće radi svom usavršavanju, a isto tako i u interesu hrvatske zajednice. Ima, doduše, nekih organizacija koje nose hrvatski predznak, na žalost ne prepoznaju zajedničke interese u našem radu i čak pokušavaju iznutra razarati, iz samo njima poznatih razloga, ono što je u Centru urađeno i stvoreno. Uspostavili smo dobru suradnju s gradskom poglavarstvom Osijeka, odjelom za kulturu i sada su u izradi projekti koji mogu biti podržani od poglavarstva, a našem Centru

od vitalnog interesa. Nedavni posjet predsjednika Hrvatskog kulturnog društva «Predak» iz Sarajeva dr. Franje Topića kulturalna je dogovorom o nekoliko međusobnih razmjena gostovanja članova D. štva i Centra. U Mađarskoj surađujemo i skavezom Hrvata u Mađarskoj, a također imo vrlo dobre kontakte s Hrvatskom pravnom samoupravom, gdje zajednički nalazimo rješenja od obostranog interesa.

***Oko teku pripreme za «Veliko prelo»?**

L. V. H.: «Veliko prelo» je za nas vrlo važna, i osobito draga manifestacija. Ona je premenita tradicijom, ovo je 122. po redu «Veliko prelo», a uvijek ima snažan biljeg koji ostavlja duboke tragove. Obnovili smo «Veliko prelo» na diku svih Bunjevaca, time se ponosimo.» «Veliko prelo» je prigoda da mi Hrvati u Subotici, okupljeni oko očuvanja nacionalnog bića, jedni drugima hrabrimo, družimo se, razgovaramo, želimo se i tako sakupljamo snagu za nova stvaralačka djela radi afirmiranja kulture i važnosti Hrvata u ovom regionu. Tko to iz naših redova, subotičkim Hrvatima, ometa, napunit će ga povijest. Nažalost neki politički čelnici, čija imena nisu vrijedna spomena, u interesu osobne afirmacije organiziraju skupove «bez granica», samo da bi zadovoljili svoju taštinu. Tradiciju koju 122 godine žele omalovažiti, a naše su obmanuti tobože nekim povijesnim

energiju. Svu energiju i svoje sposobnosti stavljao sam na raspolaganje interesima naše zajednice.

***Oko skupštine Centra su razne struje, a ona se odgađa. Razlog?**

L. V. H.: Upravni odbor HKC-a «Bunjevačko kolo» izvršio je sve potrebne radnje za redovitu i izbornu skupštinu Centra i zakazao termin. Budući da je to trebala biti izborna skupština UO je imao i prijedlog za nove članove UO, gdje ja nisam bio kandidat. Novi Upravni odbor prema tom prijedlogu imao bi više od 50% novih lica osoba u novom sastavu. Program i plan je pripremljen i tako redom. Skupština je sazvana, ljudi, članovi su se okupili, i tada se događa nešto što nismo mogli vjerovati, a dogodilo se. Neki članovi Centra, koji su samo članovi i ništa drugo, našli su razlog da opstruiraju rad skupštine, sa upadicama, prijedlozima koji se ne mogu odmah realizirati itd. Tražili su da zastupljenost u Upravnom odboru mora biti u korist DSHV-a i da se iz Statuta briše sve ono što ima veze s direktorom, te da se time anulira navodno moj osobni negativni uticaj u radu Centra. Restrikcija struje i ovakvi stavovi utjecali su da se Skupština odgodi. Poslije toga smo definirali dva termina i oba ponovno prolongirali iz objektivnih vanjskih razloga kao što je poznato restrikcija je i dalje neizvjesna. Skupština će se održati čim se stvoru uvjeti za to.

njegova uloga u «Forum»?

L. V. H.: Hrvatski kulturni centar «Bunjevačko kolo» je kulturna institucija i nema niti u jednom programu političkih ambicija. Istina, mnogi kažu da je sve politika. Slažem se, ali to nažalost politička stranka DSHV nije razumjela. Jedino s liderima te stranke nemamo takve kontakte koji bi se mogli nazvati pozivitim. DSHV želi razbiti, «osloboditi», HKC «Bunjevačko kolo» od nekih ljudi, među koje i ja spadam i time omalovažiti i nipodaštavati sve što je u Centru stvoreno. Rad u Centru je javan, opipljiv i mjerljiv. Siguran sam da naši cijenjeni članovi znaju i hoće ocijeniti rad Centra, jer je tu ugrađena njihova energija i trud, a posebno ljubav prema svemu onome što spada u tradiciju, kulturnu baštinu, stvaralaštvo i u neprolaznost. Oni koji ruše Centar nisu ništa ugradili od sebe u njega pa im je tako svejedno, a osjećaj za vrijednosti nisu nikada niti imali. Centar ne kontaktira s političkim strankama iz matične zemlje. Jedina adresa u Republici Hrvatskoj kamo idemo jest Vlada Republike Hrvatske i njezini uredi. Centar, dakle, kontaktira sa službenim državnim organima. Na žalost, ne baš uspješno. Što se tiče «Forum» rekao bih slijedeće, već sam naglasio kako je Centar otvoren za suradnju sa svima koji to žele. «Forum» je organizacijski oblik u našoj zajednici i on jedini može biti subjekt koji predstavlja interese naše hrvatske zajednice. «Forum»

Svi Hrvata u Subotici

ogđanjem. Uvjeran sam da ih odgovorno- pred licem svoga naroda neće mimoići. Iako, do jučer smo mislili i vjerovali da Mišević neće nikada pasti a i on je svoj vokabular koristio također za obmanu svoga naroda. Nadam se da će i ove godine «Veliko prelo» biti sadržajno, jer ga priprema ekipa koja radi punim srcem.

Restrikcija Skupštine Centra

Aktivni ste u «Dužijanci», HNS-u, «Forum» i Skupštini općine. Usredsredili ste rad u Centru, verovatno je to kvalitetni znak profesionalizmu.

L. V. H.: Moj doprinos hrvatskoj zajednici vjerojatno dosta skroman, ali je istrajavan i uporan. Dugo sam već u mađarskom kulturnom radu (oko 30 godina). Aktivno radim u politici. Osjećam svoju obvezu bez obzira što od takvog posla nikada, siguran sam u to, neću dobiti materijalnu nadoknadu niti priznanje. Sada sam više usredsredio svoje aktivnosti na profesionalni rad u Centru. Do sada sam obavljao vrlo odgovorne poslove, i to nekoliko godina istodobno, što zahtijeva veliku

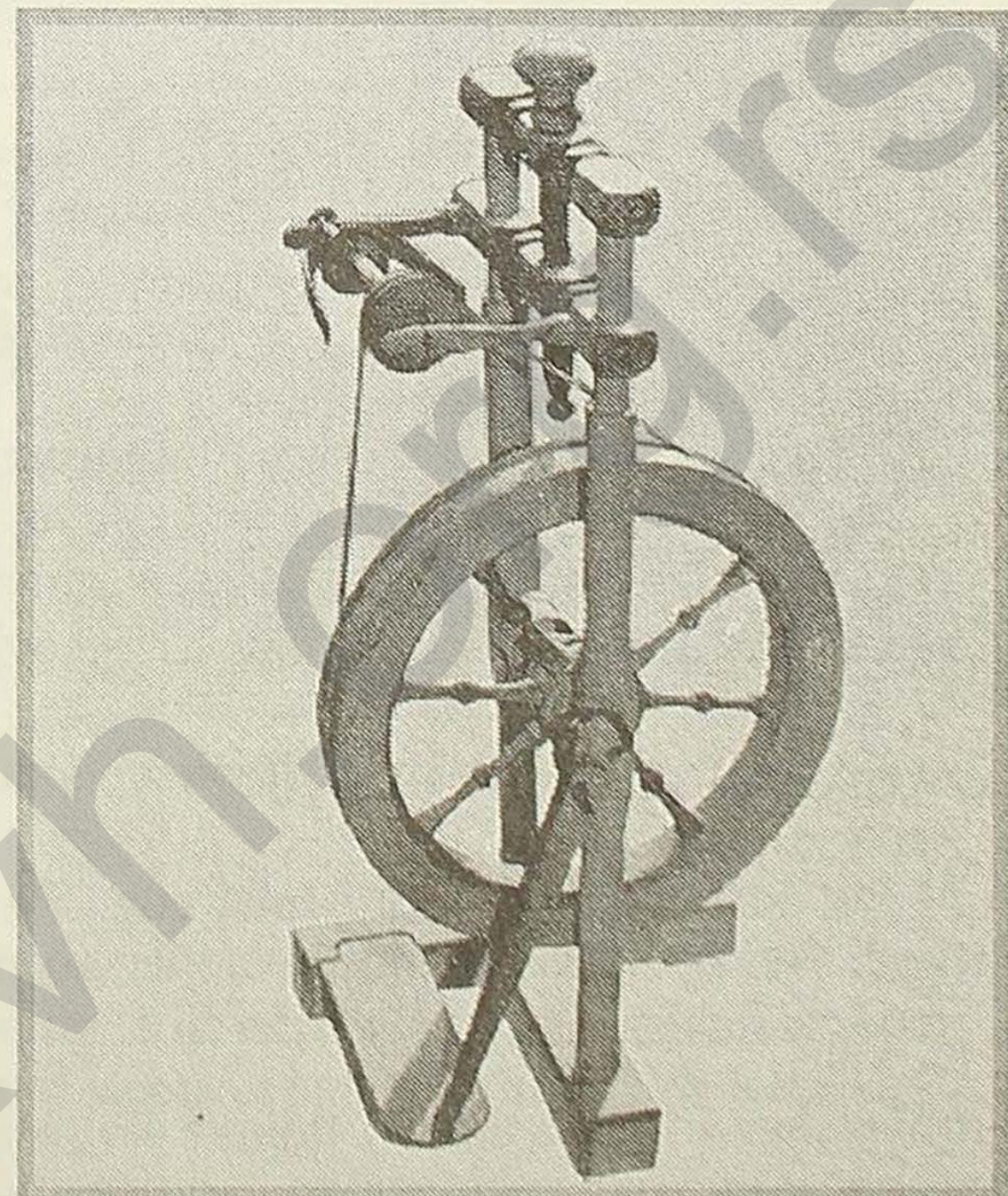
***DOS je pobijedio na političkoj sceni, što je nema sumnje bitno na vokabularnom planu za promjene, a u biti taj vokabular nije pretočen u novu politiku. Vaše mišljenje o tome u odnosu na nacionalne manjine.**

L. V. H.: U našim općim životnim uvjetima bila je neophodna promjena i to se dogodilo. U globalnom planu promijenila se adresa upravljanja i rukovođenja. Možda će to biti dobro, ako operacionalizacija obećanja krene u realnim tokovima. Nisam veliki optimist. Hrvati u SR Jugoslaviji se sada ponekad i spominju, ali samo ako je interes u pitanju. Na žalost, taj interes nije adresiran na hrvatsku zajednicu, barem nije bio do sada, nego opet na neka još uvijek nejasna pitanja. Pitanje hrvatske zajednice može riješiti samo dobra samoorganiziranost i interesna povezanost. U deseti pokušaj nekih političara iz naše zajednice da razriješe bolna pitanja i nacionalna prava hrvatske manjinske zajednice, ne vjerujem, pa makar su se sada uhvatili i za DOS.

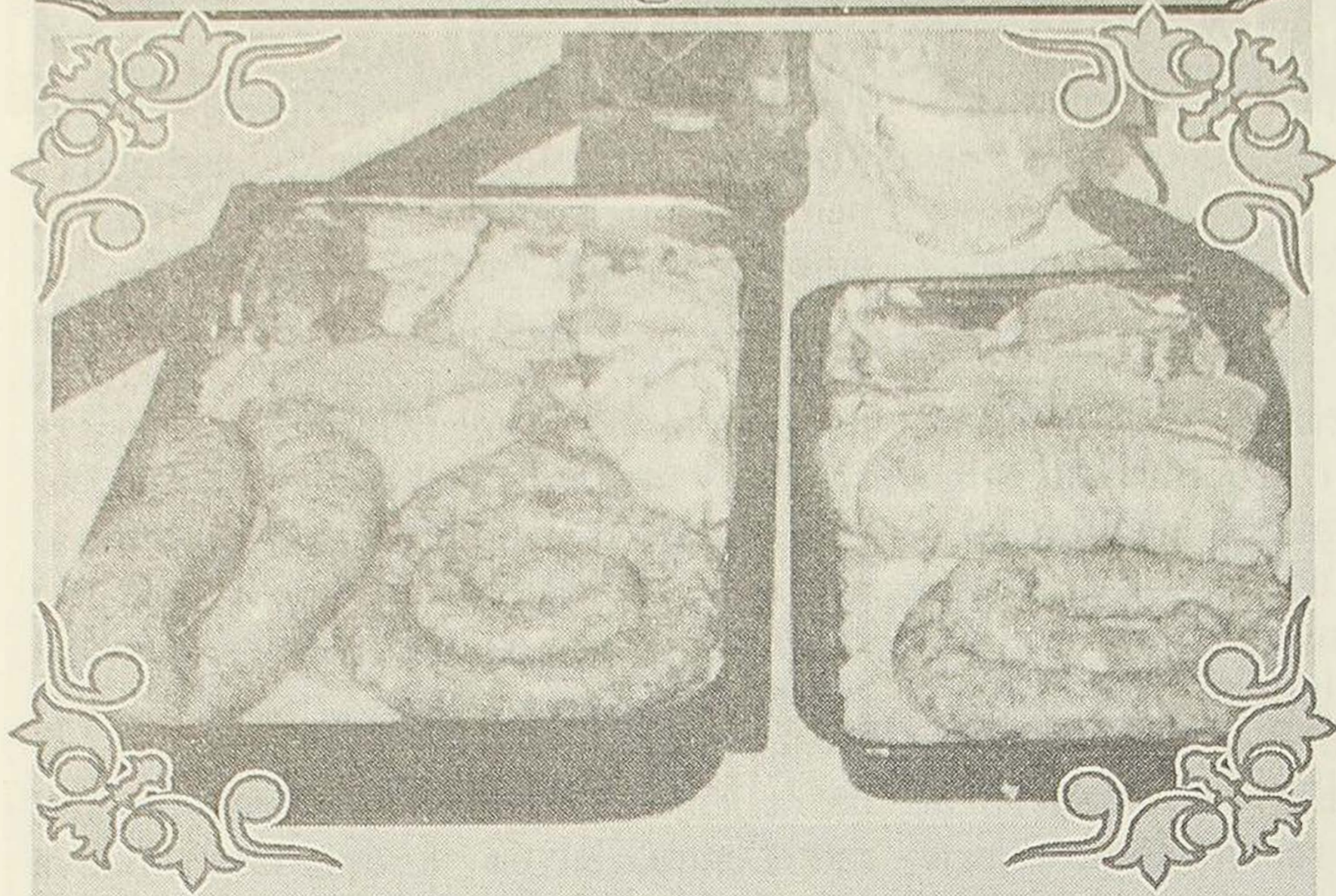
***Odnos Centra i političkih stranaka kako unutar domicilne tako i matične države, te**

je, smatram, izuzetno važan čimbenik i on se mora preferirati. U njemu vidim budućnost, iz njega se mogu, a rekao bih i moraju razviti svi oni oblici koji će štititi hrvatske interese i biti vertikalna i horizontalna komunikacija svima kojima je stalo do boljitka Hrvata u Vojvodini.

Vojislav Sekelj

Iz starog albuma

Al se kadgod dobro ilo !?

Aforizmi

1. 2001. godine

- * Ja, to tebi nedostaje.
- * Da nije nestašice struje, ne bismo znali koliko nam nedostaje voda.
- * U ratu zaostali najbolje prolaze.
- * Budale se najviše odlikuju originalnošću.
- * Kada ne pričam, slušam samoga sebe.
- * Dok je narod bio manji od makova zrna, on je bio opijum za narod.
- * Preko poltrona najbrže se stiže do trona.
- * Lako je ateistima. Oni nemaju svoj križ.
- * Ako ste slobodan strijelac, najbolja ste meta.
- * Poludili bismo da nismo skrenuli.

Dujo Runje

Krležijana

Mjeralo napretka

Ljudska je glupost mračna snaga pod nama, zlo je kaotična sila pratvari pod nama koju ljudi još nisu svladali, ali koju će nadvladati ipak, izvan svake sumnje, a u tome i leži značenje ljudskog napretka: stepen pojedinih civilizacija stoji u obratnom omjeru sa stepenom ljudske gluposti.

Miroslav Krleža, 1938.

James Joyce

Ulysses / 24. /

Svi se smijahu. Neveseo, glasan, podrugljiv osmijeh. Armstrong pogleda svoje drugove; bedasta radost na licu; domala, i svi će se još glasnije smijati, kad primijete, kako nisam kadar držati disciplinu, a njihove tate bogme plaćaju školarinu.

-- No, a sad reci mi prihvati Stephen lupnuvši dječaka knjigom u rame što je to pir?

-- Pir, gospodine započe Armstrong. Pa neka naprava tamo na vodi. Nekakav most. Kingstown Pier, gospodine.

Opet se neki smijahu: neveselo ali s jasno uočljivom namjerom. Dvojica u stražnjim klupama nešto su se došaptavala. Da. Znali

Naš izbor

William Shakespeare

Sonnet LXIV

When I have seen by Time's fell hand defaced

Kad motrim kako kruta Vremena ruka poseže
Za dičnim gizdom što sabrala je promakla dob
I gorde nekoć kule kad vidim gdje na tlu sad leže,
I podsjetnik mjed kako vječnog mu gnjeva rob,
Kad gledam kako lakoma pučina otima
Područja kopnenog carstva šumno se s obalom boreć,
A zemlja joj od mokre vlasti prostore uzima,
Smanjujuć prirast gubitkom, al sa prirastom ne šireć.
Da razmatram tako mijena i obrata smisao
Il postojanje samo odmaknuto u nebit,
Tada skončanje svega ovu mi nameće misao
Da će pristići Vrijeme i Draganu mi obljudit;
-- Ta misao ko smrt je crna i srce mi čemerno stoji
U strahu zbog onog što ima, a što se izgubiti boji.

Gradnja

U prošlom milenijumu smo imali rubriku rušenja u ovom krećemo s rubrikom gradnje. Želimo sagraditi bolje međuljudske odnose kako između muškarca i žene tako i ljudi. Isto tako želimo ostvariti dijalog između civilizacija po mogućnosti bez olova, plutonijuma, urana, i ostalih mišomora. Zabranimo sprejeve.

Mudrost

Mudro je danas biti osiromašeno pametan!

Razlika između vina i žene

1. U vinu često sahranjujemo misli bludne. U ženi tek po koje sjećanje.
2. Vino u poljupcu prašta, ono je vjerno i kada opija. Kod žene saznati nećeš da li te u poljupcu voli ili vara. Ispravno, ipak nedaj Bože da to blagovremeno saznamo.
3. Vino i kad opija lišeno je zlobe.
4. U vinu pjesnik pjeva i kada šuti.
5. U meni je vino trijezno kao voda.

su: nikad nisu učili niti ikad bili nedužni. Sa zavišću je promatrao njihova lica. Edith, Ethel, Gerty, Lily. I njima ravne: i njihov dah slatko mirisao na čaj i marmeladu, narukvice im prigušile zveckale, kad bi se gušale.

-- Kingstown Pier reče Stephen. Da, razočaran most.

Ove riječi smutiše im pogled.

-- Kako to, gospodine? upita Comyn. Most vodi preko rijeke. Za Hainesovu zbirku. A nikog nema da ga čuje. Ali noćas je opet bilo svega: divlje pijančenje i nadmudrivanje, da probura blistavi pancir njegova uma. Što onda? Luda na dvoru svoje gospodara, trpljena i prezrena, zaslužujući poneku milosti pohvalu svojeg gospodara? Zašto su svi izabrali ovu ulogu? Sigurno ne samo radi maznog odobravanja. Povijest bijaše i njih pripovijetka kao svaka druga, koju su isuviše često slušali njihova zemlja zalagaonica.

Da Pir nije u Argosu poginuo od ruke neke rospije, da Ju Cezara nisu noževima sasjekli. Ne možemo zamisliti, da ih nije bilo. Vrijeme ih ožigosalo, i sada okovani leže u prostoru beskrajnih mogućnosti, koje su sami onemogućili. Ili je moglo samo to, što se događa? Tkaj tkaču vjetrova.

(nastavit će se)

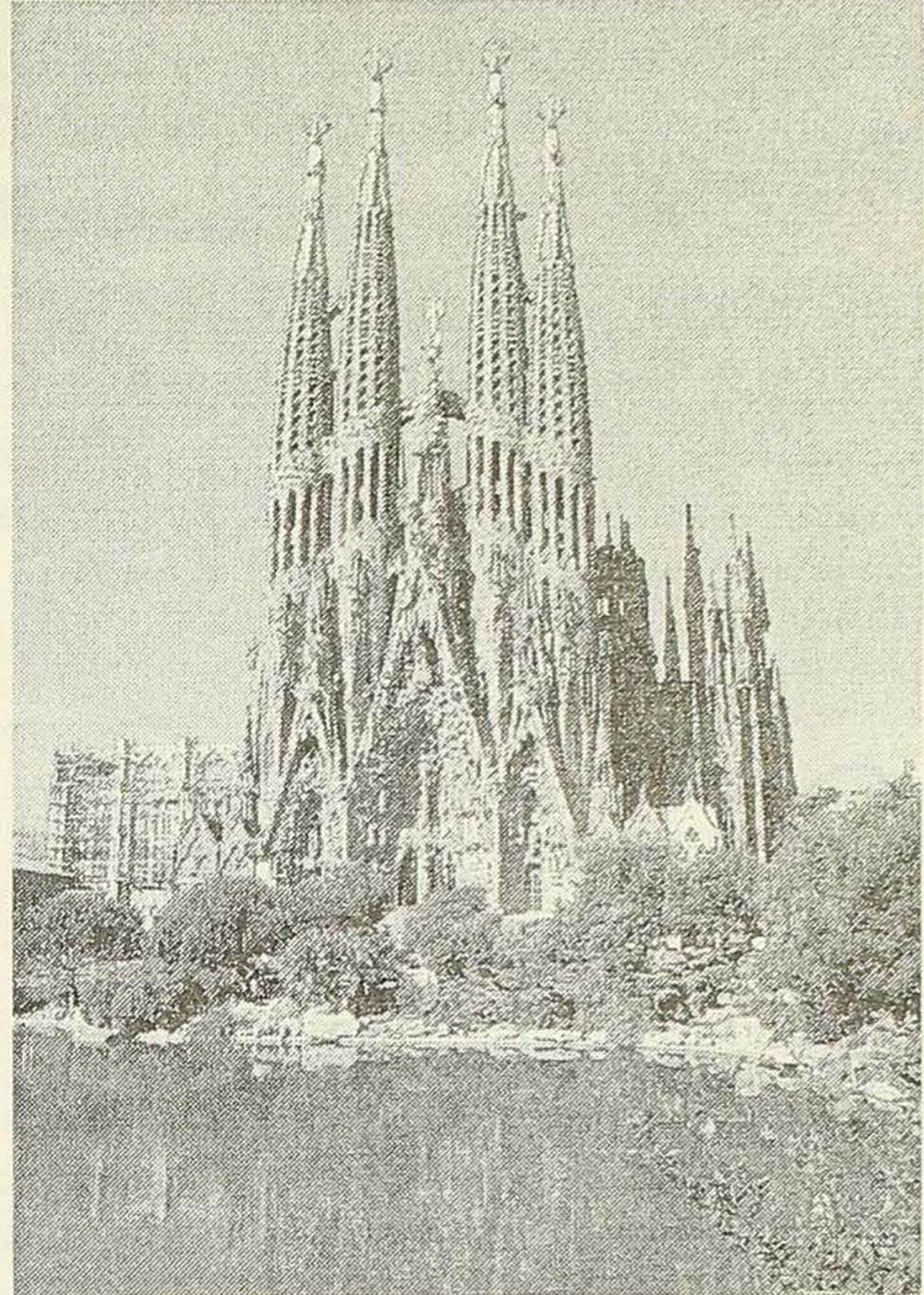
U duhu Katalonije

Bar na trenutak osjetiti duh tuđe zemlje i naroda bit će dio priče kroz koju ćemo Vas provesti. Naše putovanje je otpočelo 26. prosinca 2000. i trajalo je punih 8 dana. Bio je to još jedan Tezejski susret mladih iz cijelog svijeta koji je ove godine održavan u Barceloni.

Cilj ovih okupljanja je produbljivanje vjere i stvaranje zajedništva među ljudima bez obzira na vjeroispovijed i boju kože.

Mnogo toga može biti izdvojeno, ali samo ponešto može ostaviti snažne i dublje dojmove. Gaudijeva arhitektura, tj. njegov stil je jedno od znamenitosti ovog grada. Fasade prelijepih kuća odaju dušu ovog umjetnika za kojeg su njegovi suvremenici smatrali da je stvarao kič. Njegovi nepravilni oblici prozora i terasa odaju slobodu njegovog stvaranja. Svatko tko bi posjetio ovaj grad zastao bi pored svake njegove prekrasne građevine i zabilježio ih jednom slikom. Duh njegovih dijela zacijelo još uvijek živi.

Hodajući La Ramblom, njihovim najvećim i najljepšim šetalištem, prepunog raznih tezgi i cvijeća, zastajete i s oduševljenjem promatrate

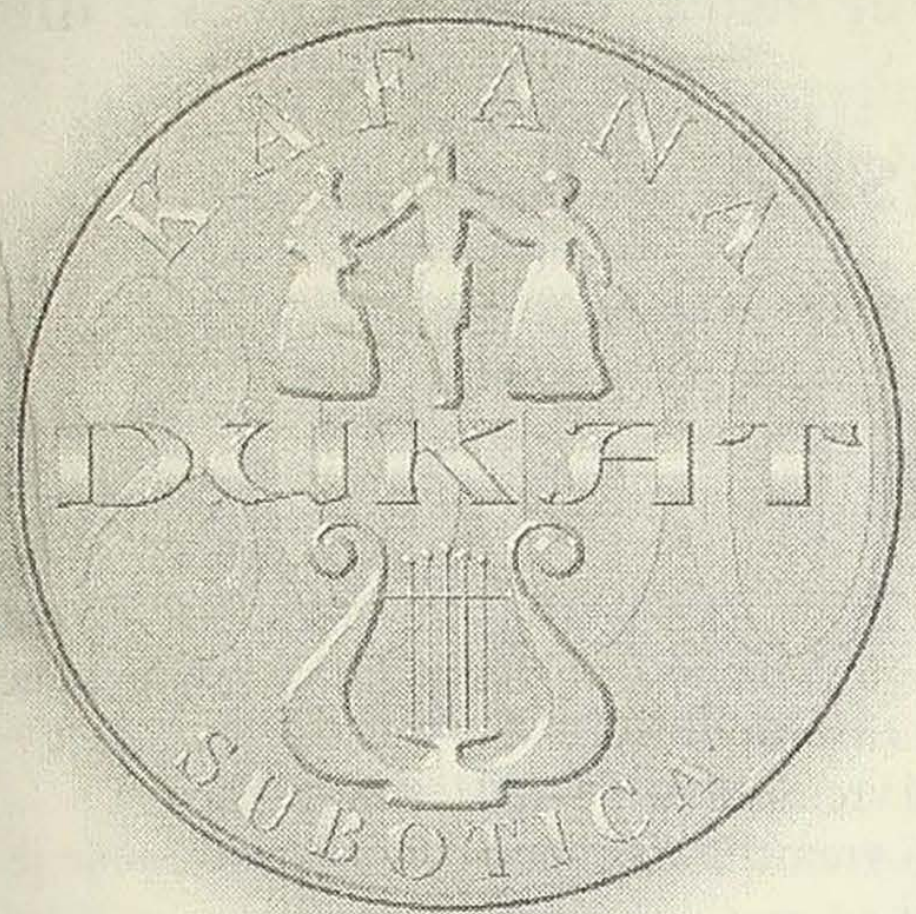

razne pantomimičare koji svojim kratkim scenskim nastupom na kratko zaintrigiraju slučajne šetače. Na kraju ovog šetališta visoko u nebo se uzdiže spomenik na čijem se vrhu nalazi poznati moreplovac i istraživač Columbo, s čijeg se vrha može posmatrati predivna luka Barcelone.

Osjetiti duh Katalonije u njezinom izvornom obliku su prelijepi momenti doživljeni u «katalonskom selu» u njemu je na autentičan način predstavljena «Katalonija u malom», počev od arhitekture, pa sve do sačuvanih starih zanata koji su dio umjetničkog stvaralaštva ove zemlje. Njihov tradicionalni katalonski ples je također ostavio snažan dojam koji nam kroz pokrete i glazbu dočarava temperamentnost ovog naroda. Mnogo toga bi se još moglo spomenuti. Ali, evo na kraju nešto po čemu je Katalonija karakteristična: predivni drvoredi s mandarinama, pomorandžama i limunovima. Kad vidite, prosto ne možete odoliti pa da ne pokušate po koju i ubrati.

A kada sve to prođe, opet evo nas ovdje otkuda smo krenuli. Tu smo opet među voćkama prepunih jabuka, krušaka, višanja... u duhu svoga naroda i onoga što nosimo s nama ma gdje god pošli.

Tamara Babić

U KAFANI "DUKAT" MENI RUČAK I PRAVA DOMAĆA KUJNA

Mike tajne malih majstora
alternativne kuhinje:

Bube s makom

Prebno: 168 buba (osrednje veličine), 8 kg maka, 3 šećera, 1 kg svinjske masti ili 1 l (jestivog) ulja, 1,6 l rakije (komovice), 36 boca piva ili 12 l vina (bijelog ili crnog, svejedno)

Prava: Skupa s ukućanima u sebe najprije ulijete opisanu potrebnu količinu rakije kako biste bili što pripravniji za probavu ovog izuzetno ukusnog i napose u lagdansko vrijeme omiljenog jela. Ne čekajući da tišeni sadržaj iz vas ishlapi uzmete ranije ulovljene bube i blago ih oklagijom trljate do mjere kada će one postati malo mekše, pazeći pri tom da im previše ne oštite (ulubite ili smrskate) opnu. Ukoliko vam je ostalo nešto rakije, sipnete i u posudu kako bi čin pirave bio i na zadovoljstvo buba, a postupak pirave (zbog anestezije) dobio humanu crtu. Nakon toga, bube prelijete potrebnom količinom prethodno blago zagrijane masti (ili ulja, jestivog) i pirjate ih na tihom vatri do prvog cvrčanja. Tako pripremljenu smjesu popete mješavinom potrebne količine maka i šećera, što promiješate i ukusan, bjelančevinama bogat obrok je gotov. Dobar tek!

Por: Bube s makom najbolje je jesti dok su još tople, ali mogu poslužiti i hladne. Međutim, praksa je više puta pokazala da se, ukoliko ih se ne konzumira odmah, nakon anestezije jednostavno razmire iz posude, dovedći vas tako u opasnost, da osim njih, ostanete i bez masti, maka i šećera. Također, veoma je bitno pržavati se upute glede piva ili vina (po izboru) koji dođe na kraju, jer će samo tako cjelokupni geronomski ugođaj cijele obitelji biti nezaboravan.

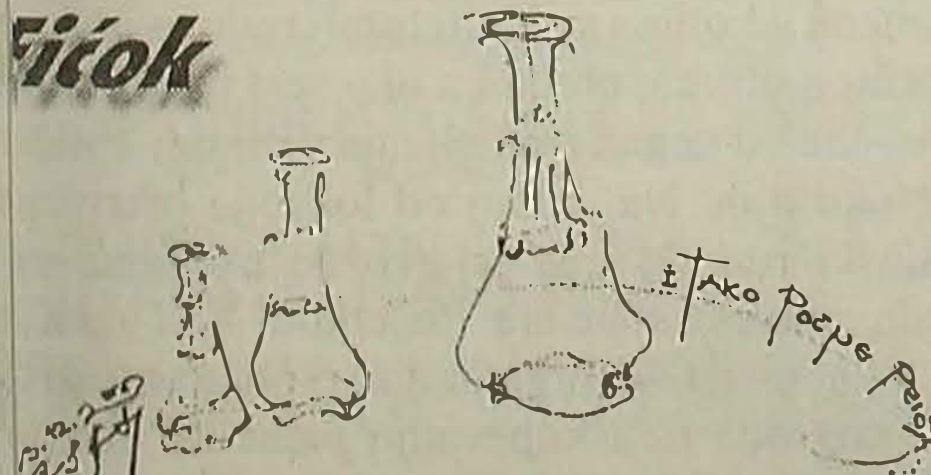
Sjet: S obzirom da je riječ o delikatesi, bube se u nam krajevima veoma rijetko mogu naći u slobodnoj prodaji. Stoga je najbolje imati mračan, hladan i vlažan staklo kako biste sami bili u mogućnosti doći do buba kada god to poželite. Ukoliko to, pak, nemate, onda je najbolje da se snađete na drugi način: posudite ih iz susjedstva, ulovite ih u kontejneru, vrtu ili šumi (ukoliko vam je u blizini)... Za one strpljivije saetujemo da sami tijekom nekoliko godina stvore takve uvjete u kući u kojima će biti prirodno odgajalište buba. Potrebno je samo da se zatamnjene prostorije ne preračuju, ne griju i ne malaju.

SUBOTICKA
DANICA
(nova)

KALENDAR
2001.

fićok

Štamlje pojam a ja o pojmu prije hegela i
slidnjeg fićoka pojma nemam.
gospodin gazda Klečka

studio

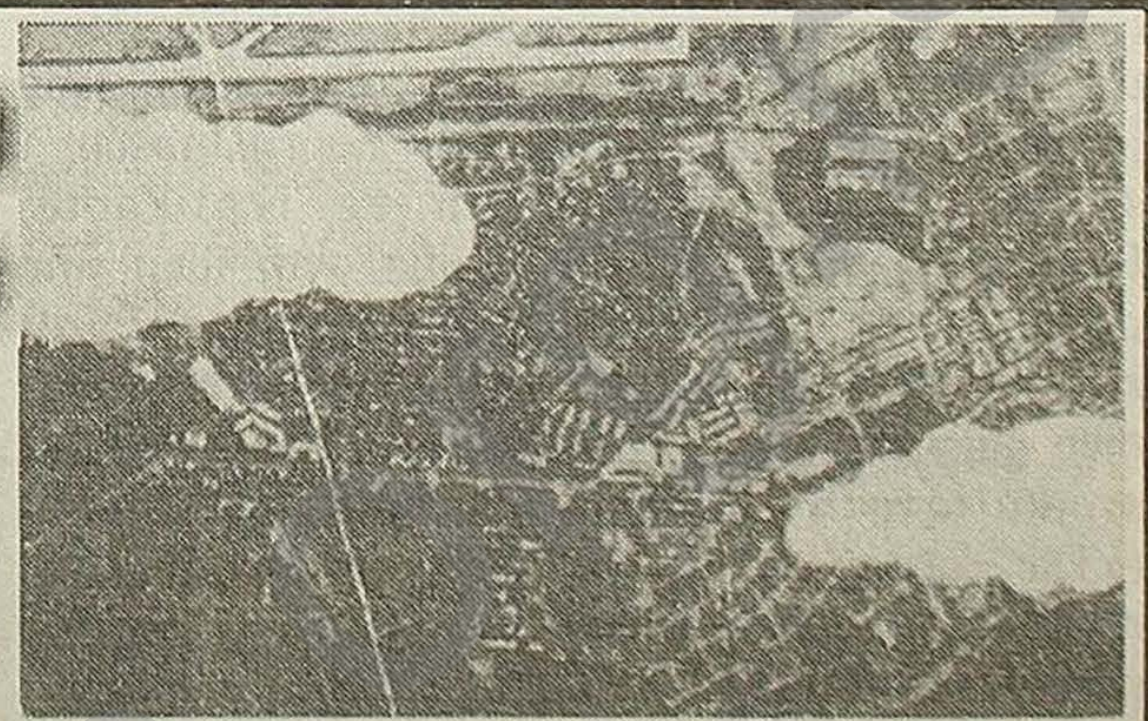
photo Juriga design

Test za vozače

Ugledali ste
pred sobom
ovaj prizor.

Što je tome
uzrok?

Svaki pet godina u auto - školu? Tko ne položi ovaj test, može

- U brzini ste zamijenili vozilo.
- Ušli ste prevelikom brzinom u zavoj prema sporednoj cesti.
- Pod utjecajem ste alkohola.

Tezga

«The 6-th day» (Šesti dan) -- Režija: Rodžer Spottisvud (Roger Spottiswoode) -- Scenarij: Kormak i Merine Viberli (Cormac & Marianne Wibberley) Glavne uloge: Arnod Švareneger (Arnold Schwarzenegger), Toni Goldvin (Tony Goldwyn), Majkl Rapaport (Michel Rapaport), Robert Dival (Robert Duvall) -- 2000.

O miljen izraz poluprofesionalnih muzičara (tezga) svoje značenje ima da zahvali uglavnom političkoj historiji. Persijsko-tursko poreklo ove reči koja označava trgovački ili zanatlijski stol ili klupu, tj. predmet koji je linija koja deli prodavca i kupca i mesto njihovog susretanja i pregovaranja, u dvovekovnom dobu opadanja sultanata učinilo je od nje simbol ispraznog angažovanja koje podrazumeva laganje i lošu robu pripadnika klase ili sloja koja od budućnosti očekuje samo najgore. U tom smislu, loši vašarski trgovci i njihova grozna roba poslužili su kao idealna metafora za iste takve muzičare i jednako vrednu muziku koja ih prati na otužnim skupovima polugradana i poluseljaka. A odatle je bio samo korak da se svaki rascep između želja i mogućnosti, koji okrutnošću prirodne nužde završava pobedom ograničenih mogućnosti i mučnim osećanjem ličnog poraza, nazove istom rečju.

Tako danas tezga označava frustrirajuću situaciju u kojoj ima želja, ali nema mogućnosti da ih ostvari, dok ga normalan život prinuđuje da punom snagom i voljom planira i sprovodi ubistvo sopstvenih želja koje su ga i dovele u taj položaj. U slučaju filma «Šesti dan» («The 6-th day») ovaj izraz odnosi na film u celosti i posebno na njegovog reditelja, donekle i na scenariste i sporedne glumce. Samo je Arni izuzet od njegovog kobnog dejstva. Ovo otuda što je njemu sasvim svejedno da li tezgari ili radi nešto što mu lično znači; kult koji je uspeo da stvori oko sebe u proteklih dvadesetak godina i opipljivo carstvo finansija i nekretnina kod njega eliminišu osnovni izvor tezge, rascep, odnosno udaljenost želja i mogućnosti, tako da je on trajno iznad tužnog položaja sklapanja kompromisa sa samim sobom i mučnog sameravanja sopstvenog neograničenog kukavičluka.

«Šesti dan» se lako prepoznaje kao pripadnik žanra SF-a i to tradicije benigne kritike dnevnih problema. Pripadnost SF-u je određena slabo razrađenom, ali jasnom estetikom neodređene skorašnje budućnosti, dok je benignost kritike precizirani porodičnim i društvenim statusom glavnog lika, srećno oženjenog muža, brižnog oca i preduzetnika. U komediji «Umnoženost» («Multiplicity») Majkl Kiton (Michael Keaton) prvi je upotrebio ideju kloniranja u konvencionalne svrhe zadovoljenja pohlepe jedinke, sa lakom moralnom neprijatnošću i sledstvenim razumevanjem za replikante. Radikalnija tradicija SF-a prema ovoj ideji ima daleko oštiji stav, osuđujući ogromne mogućnosti zloupotrebe koju nudi jeftina tehnologija kloniranja i njen najjasniji predstavnik bio je Filip K. Dik. U svojim ranijim SF filmovima, kakvi su «Trkač» («The running man»), «Totalni opoziv» («Total recall») i naročito «Terminator» i Arni je bio bliži negativnim očekivanjima od budućnosti. Za njega su se stvari promenile nakon «Terminatora II Sudnjeg dana» («Terminator II the judgement day»). Snažni i zarazni Kameronov optimizam u pogledu budućnosti, reprezentativno demonstriran još u hipijevski otkačenom «Ambisu» («The abyss») i u blažoj varijanti ponovljen u «Terminatoru II» uticao je na Arnija više nego svi prethodni filmovi zajedno. Tome je svakako doprinelo i poslovno užljebijavanje u Holivudu, ostvarenje američkog sna podržanog od

javnosti («From zero to hero») i zbudjujući uspeh porodičnih komedija mišićavog ibermenša iz Milijusovih pseudosaga. Nije čudno da je Arni nakon svega potpuno prešao u, Holivudu uvek dragi, tabor komformista. A njegove 53 godine sprečavaju svaku moralističku osudu zasnovanu na «izneverenim nadama».

«Šesti dan» je pokušaj da se histerična moralistička naklapanja stvorena uspešnim kloniranjem ovce Doli iskoriste kao osnov za poslovni uspeh. Pošto je Arni uz glavnu ulogu i koproducent ovog filma, činjenica da je to po svemu niskobudžetski film deluje kao autoparodija pomenutih Arnijevih SF filmova u kojima je budućnost poprište teke borbe za jednakost. Glavni zaplet u «Šestom danu» je plitka psihološka potera glavnog junaka za sopstvenim identitetom koja završava otkrićem da je on klon. Njegova čovekolikost je do tada trebala da ubedi gledaoce, pretpostavljena negativno raspoložene prema klonovima, na tolerantniji odnos prema eventualnom kloniranju ljudi. Na tom mestu «Šesti dan» se susreće sa Kitonovom umnoženošću i pretvara se iz SF-a u neumesni pamflet.

Za Arnija bi bilo bolje da je površni scenario bračnog para Viverli poverio nekom mladom reditelju. Rutiner kakav je Spottisvud uradio je više od plitkosti scenarija da ceo film izgleda kao prigupla parodija Arnijevih ranijih SF filmova. Uostalom, njegovi uspešniji prethodni filmovi «Pod vatrom» («Under fire»), posvećen sandinističkoj Nikaragvi; «Er Amerika» («Air America»), brljavi odražavač kulta Mela Gibsona i poslednji u jezivo dosadnoj seriji filmova o agentu 007, ne odaju nijedan znak sposobnosti da se stvori ubedljiva iluzija ili fantastični ambijent. Iako je «Šesti dan» imao solidan budžet, Spottisvud ga je režirao kao frustrirani reditelj B filmova... U prvom delu filma, kada je mogućnost stvaranja kompletne estetike najšira za šta SF nudi neograničene mogućnosti, on je od nje bežao kao od najgore moguće napasti, dok je u drugom delu u svim trenucima gde je bilo moguće napraviti dobru scenu ili bar aluziju napravio katastrofalnu brljotinu. Odavno se u bioskopima nije prikazivao film sa tako lošim imitacijama Kamerona i Mek Tinera. Ipak, Spottisvudova nesposobnost da režira SF film imala je svojih dobrih strana. Kao poštenu realizator scenarija on je nenamerno, ali nemilosrdno otkrio sve njegove slabosti, a Arnijev povratak sopstvenim filmskim korenima jednakim odsustvom namere i milosrdnosti ogolio kao tezgu, bez obzira što to Arniju ne može štetiti.

«Šesti dan», u stvari, nema šta da traži u bioskopu. To je film za televiziju i laku konverzaciju, kojem asketska tišina bioskopa čini medvedu uslugu. Njegove moralne implikacije ne samo što ne nude odgovore na teška pitanja koja postavlja idolopoklonstvo modernoj tehnologiji, nego ga ta pitanja ni ne zanimaju. U stvari, njegov pravi domet je veseli opis moralne pouke ovog filma jednog angažovanog gledaoca koji sam čuo posle završene projekcije: «Dobre ljude je dobro klonirati, a loše je loše klonirati». Sa tim je u skladu i dopuna početnog opisa tezge ne mora svaka tezga da bude mučno i ponižavajuće iskustvo ličnog poraza, po istom principu koji je sadržan u dobro uočenoj, pomenutoj, pouci. «Šesti dan» je površna zabava sa ozbiljnim pitanjima, jer život svakako prolazi, a nama je ionako dovoljno dobro da nema smisla kvariti to dosadnim nerešivim pitanjima. Arni se vratio u kič svoje Austrije, pomiren sa svime što je sreo, lutajući daleko od rodnog Graca, i kao na kraju Milijusovog «Konana» mirno sedi na prestolu okružen slavom, ljubavlju i bogatstvom, samo bez nemira koji ostaje u Milijusovom heroju Svaki iskaz koji bi pokušao da naruši ovaj samozadovoljni komformizam odbio bi se kao znak čiste zavisti i zlobe. Zato odustajem i preporučujem «Šesti dan» kao ugodni dodatak porodičnom opuštanju.

Pera Marković

Irska //1//

"Zemljo Irsko, zemljo mila uvek si mi draga bila..."

Ako spadate u one koji nikada nemaju vremena (a koliko takvi greše; isti shvataju tek onda kada im zaista i nije ostalo još mnogo vremena), pogledajte šta o svemu tome kaže jedna irska molitva:

Nadi vremena za rad - rad je cena uspeha.

Nadi vremena za razmišljanje - razmišljanje je ključ moći.

Nadi vremena za igru - igra je tajna večite mladosti.

Nadi vremena za čitanje - čitanje je osnova mudrosti.

Nadi vremena za ljubaznost - ljubaznost otvara vrata sreće.

Nadi vremena da voliš i budeš voljen - ljubav je privilegija bogova.

Nadi vremena da se osvrneš oko sebe - u samoživosti je dan prekatak.

Nadi vremena za smeh - smeh je muzika duše.

2.

Pljačkaški pohodi Vikinga otpočeli su krajem VII veka. Za to su krivi danski kraljevi (eh, crni Hamlete) koji su svoju vlast proširili na Švedsku i Norvešku te su mnogi oblasni gospodari i zemljoposednici izabrali izganstvo i životnu sudbinu u pljačkanju. Prve su im mete bile: Irska, Škotska i Engleska negdašnji najbliži partneri, kako u trgovini tako i u pomorstvu.

Vikinška filozofija bila je krajnje jednostavna - ovako su umovali savremenici i sunarodnjaci Hogara Strašnog: "Zašto da platimo kada možemo ukrasti?". Simpatičan Welltanschaung, ne? Za Vikinge da, za Irce ne toliko.

3.

Medu najpoznatijim Ircima su Beckett, Joyce, Swift, Oscar Wilde, George B. Shaw, Eugene O' Neal, O'Sheanassy (književnici), Peter O' Toole, Sean Per (glumci), Peter "Ginger" Baker, Sinnead O' Connor "Dubliners", "Chieftains", Phil Lynott, Rory Gallagher, Van Morrison (muzičari)...

4.

U Evropi se i pre otkrića Amerike pušila lula. Istina duvan je ovamo stigao preko okeana, a Evropljani su pre duvana, lule pušili tako što su ih punili aromatičnim travama (pre Afrikanaca, dakle). Kelti su i tu bili pioniri. U te svrhe koristili su gvozdene lule dok arheološka istraživanja u Irskoj i Škotskoj otkrivaju da su tamo još u starom veku upotrebljavali lule od terakote. Pušenje lule ima dugu tradiciju i u ovim prostorima, naročito u Banatu.

5.

Na lokalitetu Mali i Veliki Vranj, na desetak kilometara od manastira Vitovnica i naselju Krepoljin, arheolozi su pronašli staro keltsko naselje visoko 484 metra. Pronađeno je keltsko utvrđenje prvog veka naše ere (dakle, 2000 godina staro) delimično očuvanim bedemima koji su rađeni od kamena u tehnici suhozida i s velikom keltskom nekropolom s nekoliko stotina pojedinačnih grobova pod kamenim humkama.

Na severnim padinama Velikog Vranja i na sedlu koje spaja Mali i Veliki Vranj otkriven je čitav metalurški centar s dvadesetak topioničarskih peći, izgrađen od kamena u kojima su Kelti topili rudu gvožđa. Peći su kružnog oblika, prečnika oko šest metara i dob su očuvane od negativnih uticaja velikom količinom šljake oko njih. Na jednoj od lokacija otkriven je površinski rudnik, gde je gvožđe eksploatisano poslednjem veku stare ere. Početkom XXI veka će ovoj lokaciji da se organizuju probna istraživanja sondažnog tipa na iskopavanju jedne od otkrivenih metalurških peći i na iskopavanju grobova iz keltske nekropole.

(nastaviće se)

Robert G. Tilly

Za i protiv patriotizma i kozmopolitizma

Mrta K. Nussbaum, Džoša Koen (ur.)
Z ljubav domovine (rasprava o
granicama patriotizma), Biblioteka «XX
veka», Beograd 1999., str. 182

U gledna nakladnička kuća Biblioteka »XX vek«, koju uspješno desetljećima vodi Čolović, ovim je prijevodom ovdašnjem čitatelju ponudila višestruko zanimljivu, kod nas po mnogo čemu aktualnu i napose inspirativnu knjigu. Knjigu kakva se rijetko pojavljuje u nas. I to kako samim sadržajem, ali i oblikom predstavljanja. Naime, naša kulturna javnost kao da dijeli sudbinu službenih momenata službene ideologije: dominantne su recepcije i teorijske rasprave o onim retrogradnim fenomenima, koji su nastali iz različitih krugova u posljednjih desetak godine, a čija vrijednosna i problemska dimenzija ima snažne biljege predmodernosti. Tako se o onome o čemu se danas govori, i to vrlo ozbiljno, u svijetu kod nas, u većini slučajeva, o tome šuti ili, pak, prezirivo, s pomalo ovažavanjem i s gnušanjem blati. Dakle, uputo napuhano i nadobudno samozadovoljstvo, stvoreno kroz nacionalno-romantičarsku ideologiju razumijevanja suparnosti vlastitog etnosa, nekako i u velikoj mjeri se «prelilo» i u akademske krugove. S druge, formalne strane, u ovoj knjizi imamo relativno kratki uvodni ogled o kozmopolitizmu Marthe C. Nussbaum, a iza tog nalazimo 16 kritičkih, često čak i neugodnih, opasivacija o problematici i tezama koje je avonničarka izložila. Na jednom mjestu, bez važnosti, 16 učenih ljudi na mahove oštri govori protivu spisa avonničarke o složenim pitanjima koje u sebi nosi kozmopolitski pogled na svijet. Tako nas i ovo vanjsko obilježje ove vrijedne knjige, usporedi s našim stanjem u kulturi, gotovo burjućući i nelagodno uznevjerava. Naime, u ovoj knjizi se, a ranije i u časopisu «Boston Review», istodobno pojavljuju kroz sadržaje dva potpuno suprotna stajališta, što samo govoreći o visokom stupnju otvorenosti i spremnosti u vođenju nepatvorenog dijaloga u akademskim krugovima. Za razliku od nas, gdje ovakva knjiga ne samo da nije moguća, nego bi njezino eventualno pojavljivanje izazvalo lavinu malog akademskog rata», tako prepoznatljivog u kulturi monologa kao što je naša.

Naime, profesorica prava i etike na čikaškom

sveučilištu Martha C. Nussbaum napisala je 1994. izazovan ogled ne samo o valjanosti, utemeljenosti i oblicima kozmopolitskog pogleda na svijet tijekom povijesti, nego i o aktualnoj potrebi, a možda čak i nužnosti, za svakovrsnim oživljavanjem, danas i svugdje, ove pomalo zaboravljene misaone tradicije. Ovo posljednje autorica temelji na argumentu da bilo koji drugi, i to partikularni, oblik moralne privrženosti ili ukorijenjenosti čovjeka danas važeći (lojalnost srodstvu, rasi, naciji, državi...) ne može iznijeti zahtjevni odgovor spram sudbinski opasnih izazova pred kojima suvremeni čovjek stoji. U njezinom uvodnom prilogu naslovljenom «Patriotizam i kozmopolitizam», glede kojega će kasnije drugi iznositi primjedbe i mahom prigovarati, polazišna osnova je stanje u suvremenom američkom društvu. Njega karakterizira «naglašavanje patriotskog ponosa», u čemu Nussbaumova vidi opasnost za moral društvene zajednice, jer se patriotizam nadaje i kao latentno štetan kada je u pitanju ozbiljenje onih univerzalnih moralnih ideala koji stoje u temelju društva: pravde i jednakosti. Jer, ovim se idealima, premda samo djelomice i prijeporno, i patriotizam služi i želi služiti, ali se oni često u patriotizmu zamjenjuju «živopisnim idolom», te tako, dobivajući uske samodovoljne okvire, gube svoju univerzalnu suštinu. Alternativa, koju autorica nudi u ovom ogledu glede očuvanja oživotvorenosti, naglašavamo, univerzalnih moralnih vrijednosti pravde i jednakosti, sadržana je u nužnosti čovjekove privrženosti i gradnji identiteta ne u patriotskom obliku partikulariteta (npr. lokalnom podrijetlu ili nekoj grupnoj pripadnosti), nego u univerzalnoj, kozmopolitskoj sastojini «svekolikoj svjetskoj zajednici ljudskih bića». To je potrebno iz razloga što je kozmopolitizam, s jedne strane, neusporedivo prikladniji «ljudskoj situaciji» u suvremenom svijetu, a, s druge strane, zahtijeva od čovjeka da prije i iznad svega, dakle bezuvjetno, bude privržen univerzalnim moralnim vrijednostima, te da tako, jednostavno, bude ono što jest čovjek. Pri tomu, Nussbaumova misli kako se ne smije ostati samo na teorijskoj važnosti kozmopolitskog stajališta, nego se ona u nastavku, navodeći četiri argumenta, zalaže za jedan drugačiji koncept obrazovanja, koji treba kod građana iznijeti i jedno drugačije, imperativu vremena prikladnije, moralno i političko rasuđivanje. Na kraju svojega ogleda Nussbaumova hoće analizirati i neke vrste pogodnosti ili prednosti na individualnome planu koje nudi kozmopolitsko stajalište. I pri tomu je ne samo škrtta, već govori bez prevelike ushićenosti. Naime, ponovno posežući u povijest, ona priznaje skupa s Diogenom i Markom Aurelijom kako je biti građanin svijeta uvijek vrijedan pothvat, ali je ujedno i «neka vrsta izgnanstva», te dovodi do «beskrajne usamljenosti». Dakle, dok patriotizam, obuzimajući ono iracionalno, nosi sa sobom toplo, sigurno pribježište za čovjeka i lagodnost življenja, dotle kozmopolitizam, uz primat racionalnog, traži od čovjeka samo pridržavanje kantovskom imperativu da se djeluje za čovječnost iz same ljubavi prema čovječanstvu.

Tomislav Žigmanov

Ikavske namijene jata

Vratit ćemo se razmatranju nekoliko karakterističnih primjera, uzetih iz pisanih tekstova, koji nisu u skladu s pravopisnom, ali ni ortoepskom (izgovornom) normom.

Procijenimo jesu li ispravno napisane sljedeće rečenice:

Nisam dobro vidjeo.

Nije htjeo priznati.

Živila Republika!

U prva dva primjera nije pravilna jekavska zamjena, a u trećem ikavska. Zašto?

Umjesto očekivane zamjena jata sa je, ispred o nastalog od glasa l izgovara se i piše i: vidio (od videl), htio (od htel), zatim dio, razumio, volio, želio, živio.

Međutim u oblicima ovih riječi u kojima nije došlo do prelaska l u o imamo očekivanu zamjenu jata: dio dijela, smio smjela, živio živjela. Ranije navedeni primjer živila nastao je analogijom prema obliku muškog roda radnog pridjeva živio, a ne fonetskim putem, te stoga nije pravilno načinjen. Ali je zato jedino ispravno pisati sjeo (ne sio!), dok radni glagolski pridjev vreo i zreo imaju oblike vrio i zrio, a kao pravi pridjevi samo oblike vreo i zreo, npr.: vreo dan, zreo plod.

Glas i umjesto jata nalazimo i ispred glasova j i lj: grijati, sijati, smijati se, vijavica, biljeg, bilješka.

Valja posebno naglasiti kako glagoli i izvedenice od teći imaju tjecati, dok oni izvedeni od taći, taknuti imaju ticati:

dotjecati : doteći
doticati : dotaći
natjecati : nateći
naticati : nataći
stjecati : steći
sticati : steći

Imenice nastale od ovakvih oblika glasit će: natjecaj, stjecaj, optjecaj.

Vlastite imenice se i u (i)jekavskom govoru rabe prema izgovoru kakav je u kraju iz kojega potječu: Belić, Bilić, Bijelić; Bela Crkva, Lički Osik, Osijek.

Mr. Josip Buljovčić

FARA
fashion

Subotica, Dimitrija Tucovića 7

Tel: 024/557-337

TV SERVIS "LAMBADA"
OPRAVKA TV I VIDEO UREĐAJA
INOSTRANE PROIZVODNJE.
TEL: 37-519

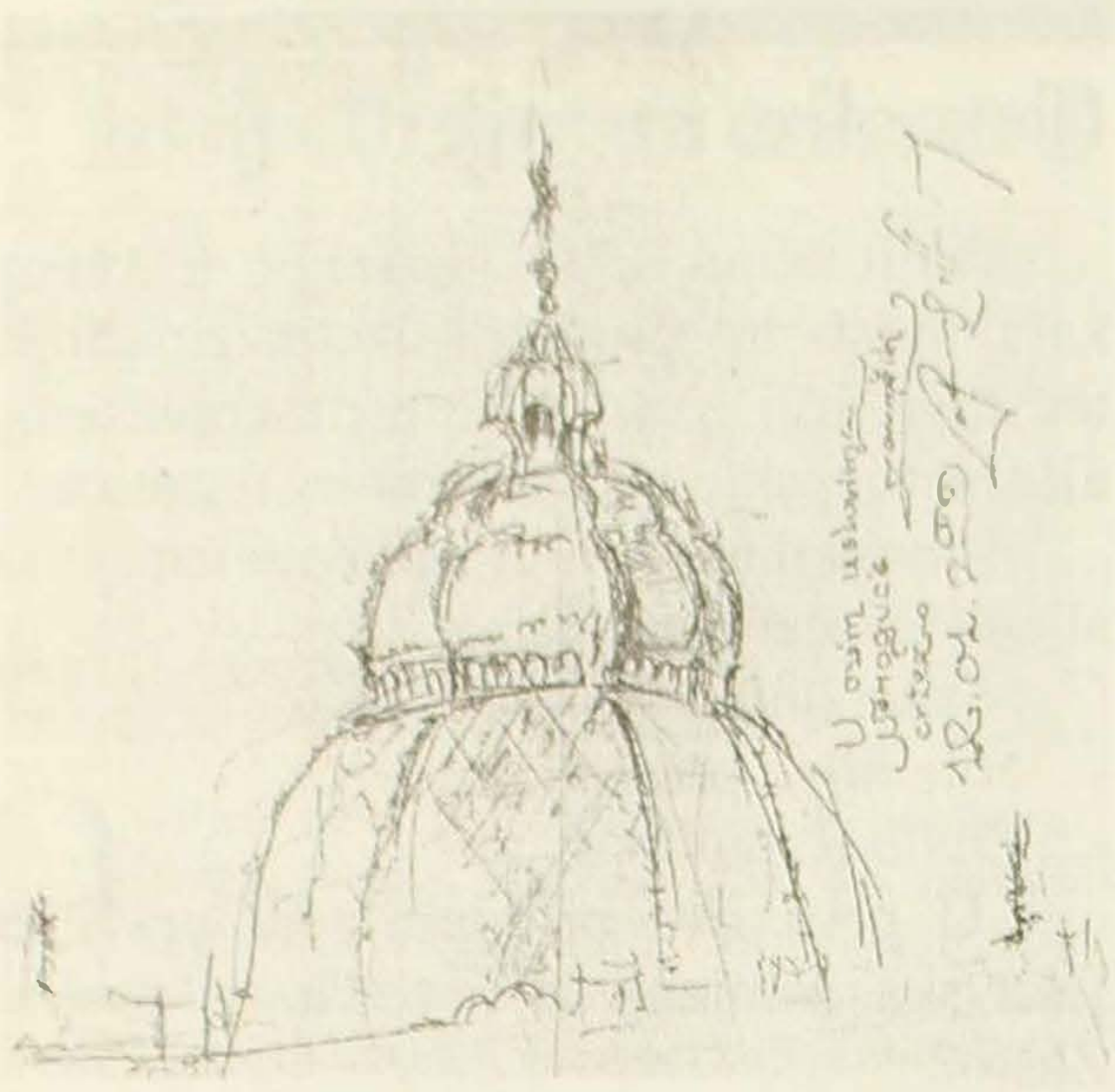
Počeci formiranja trgova i regulacije saobraćaja

Onomad, u prošlom milenijumu, sačuvani su, što pisani što kartografski podaci, grafički prikazi, a kada su izmislili i foto-aparat, sačuvane su i neke fotografije. Današnji glavni trg, koji je tu ulogu oduvek imao, o čemu svedoče brojni dokumenti danas je nekadašnju funkciju pijace zamenio "tržišta". Vremena se menjaju, kao i ljudi, sada su tamo tzv. dileri. Usitnu je to genius loci, pravo mesto koje se u proteklim vekovima osmislilo plansko-urbanistički i oblikovalo u trg. Menjajući svoje urbano lice i gradske kuće trg je ostao u svojoj funkciji trgovišta, dobivši današnji izgled sa nedorečenom funkcijom urbano-planske

pešačke zone. Na njemu u prošlim vekovima proticao vodotok, bili su mostovi, deran spomenik svetog Trojstva (koji se danas nalazi kod katedralne crkve svete Terezije Avilske), svedočanstvo da je na današnjem Trgu Republike proticao vodotok je spomenik svetog Ivara Nepomuka izliven od gvožđa. Prilikom izgradnje, krajem XIX veka, spomenik je premešten (i sačuvan) na današnju lokaciju između "Borova" i "Triglava". Uvek je zaklonjen cvećem.

U sledećem broju: Oblikovanje trga

Mr Antun Rudinski

Sićanja:

Pača na željezničkoj stanici

Ima tu podosta vremena, da bi se zacigurno moglo kazat bilo je to u prošlom milenijumu. Vozovi su kadgod drugačije išli, uglavnom po voznom redu. No, bio je i jedan drugačiji vozni red. Obadva su bila vezana za željezničku stanicu. Ne znam kako je bilo onomad kada je 1868. prošla pruga Segedin Subotica -- Sombor da bi kasnije stigla i postala raskrsnica pravaca sever-jug, istok-zapad.

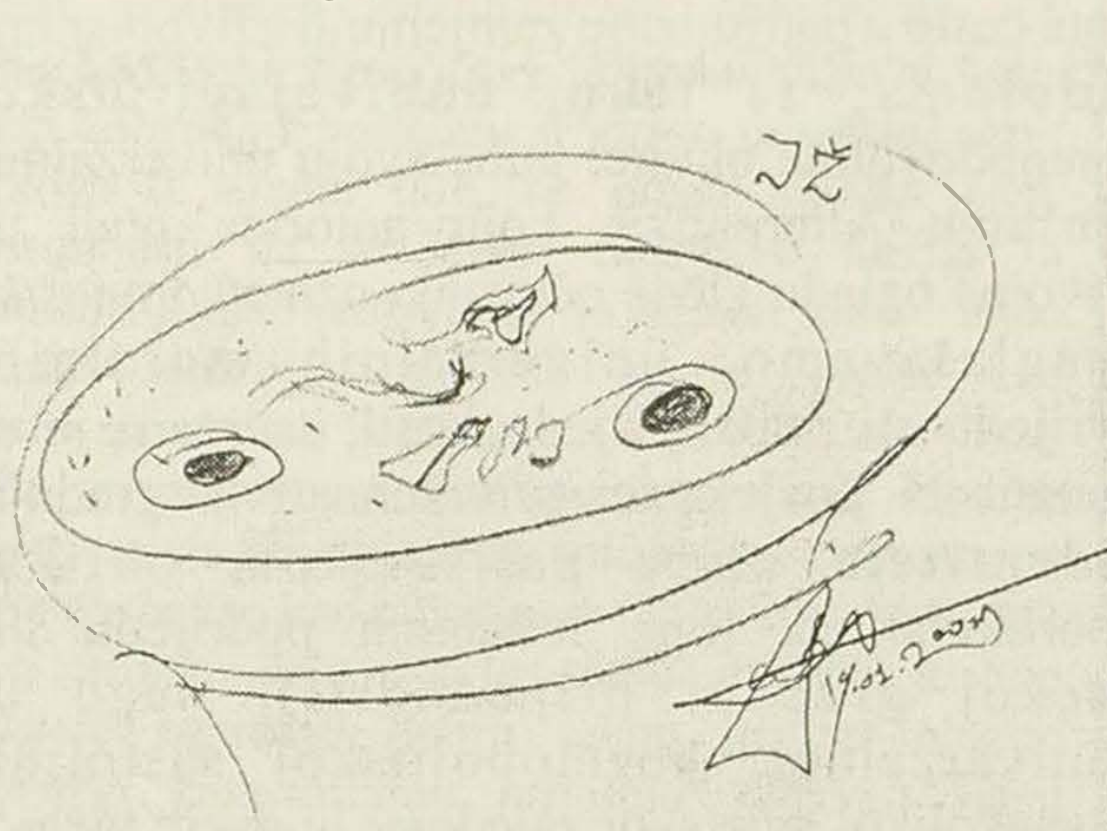
Pa tu je prolazilo vozova! Da ih ne redamo sve, spomenimo ih kao "Balkan ekspres". Šine su uvijek ostale paralelne i lažno se spajale u nedogledu daljine horizonta.

Međutim, vezano za vozni red i željezničku stanicu, postojalo je jedan vozni red koji mi je ostao u sićanju iz onog milenijuma. Željeznička stanica s čekaonicom I i II razreda, tako se bar onda zvala. Bila su to zapravo dva restorana jedan pored drugog i to valjda po nikom razredu, a paralelno ko i šine.

U onom prvom su bili astali, a u ovom drugom pult i šank s vitrinom, a u vitrini brezbroj tanjira puni pača.

E sad, vozni red onomad je bio ovaki, ne za putnike namernike nego za varoške bekrije.

Obično se tu pilo, a muzika svirala u "Špartaku", dok su svirali Miloš Veliki i Mali, a Stevica primaš na violini; bio je u toj maloj bandi i Stevica kontraš. Okretale su se tu ture. Za astalom i gostivi i muzike, novi su išli iz

džepa u džep dok nas konobari nisu izvijali napolje. Al nije tu bio fajront. To je bilo svitanje, nazire se da će sunce izaći i sad gosti i muzika počeli u restoraciju drugog razreda na pača. Normalno, u vitrini pača u tanjirima. Nama se činilo bar jedan vagon; jedan lipči od

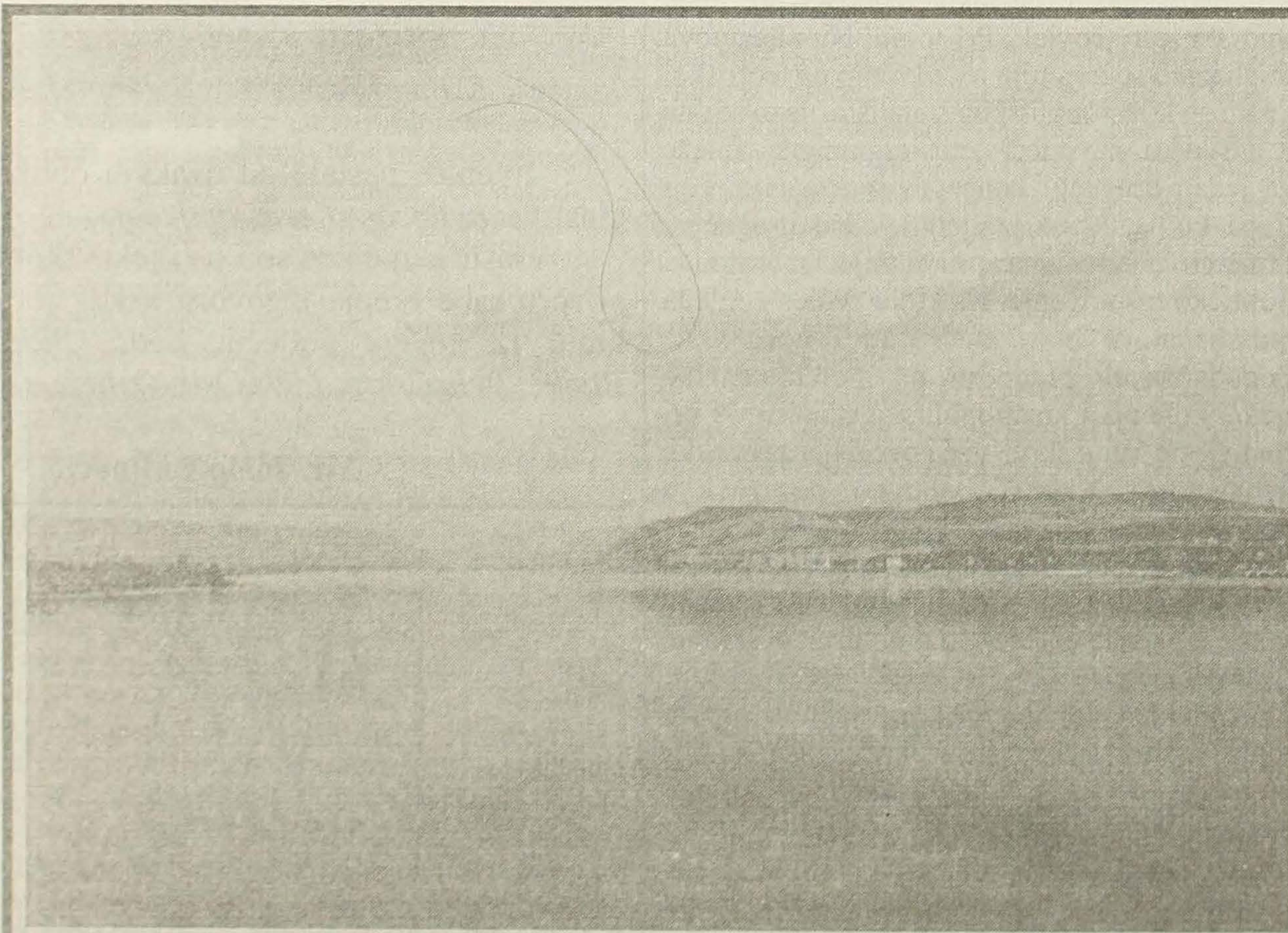
drugog, a svi jednaki. A eto ovako su izgledali u svakom jedno jaje napolak prisićeno žumancetom gori, malo repa pa polak papka, malo jezika, u kojem i koje uvo i sve to je posuto paprenom paprikom i bilim lukom. Bože moj, mi gledamo i biramo: sva su ista različita. Svi gladni i normalno još uvijek žedni na kraju svako odabere po jedan tanjir normalno uz "svađu" i onda na stoječki u slatko poidemo pača. Zalijemo, jel smo, normalno žedni (pošto smo čitavu noć pili) kad eto izađe sunce. Svanilo je. Razidemo se. Ko na voz, a ko ženi na ugled, a ko ode a da niko ne zna kud. A što su to bila pača, ostane samo sićanje koje je dobra stara vremena.

P. S.: Ko je tamo bio, neću spominjat nijedna imena i inicijale.

I tako mnogi vozovi došli i prošli ko i mi, jutarnja pača u svitanje dana.

Sad idu niki drugi vozovi, a nema više pača u tanjirima. Ostala je samo stanica i pruge koje se dalje spajaju u nedogledu horizonta, mada nikad ne spoje, ko što znamo. Al ostala su nam samo u sićanjima ta pača u željezničkoj stanici.

Antun Rudinski

Reagovanje

Dunav se piše velikim slovom

U povodu teksta, objavljenog u prošlom broju "Žiga" (broj 106) od 30. prosinca 2000. na strani 14. pod naslovom "Kazivanje od dunava" molim glavnog i odgovornog urednika i lektora da ubuduće više pažnje posvete pravopisu, obzirom da se imena reka pišu velikim slovom!

Ako kazivam od Dunava, onda nisam kazivao od "dunava". No, neka. Ali, ja sam zaboravio nešto upisati povodom mog teksta objavljenog u istom broju. Možda nije važno, a možda jeste! Kada sam rekao u savetovanju "srušite branu", zaboravio sam zapisati ono što sam tamo rekao: "Gradi mostove, spajajte obale Dunava što je i Trajka svojedobno započeo".

Mr Antun Rudinski

Sovjetsko "Ne" Marshallu

Na ovim prostorima se o zapadnom, NATO savezu uglavnom govori s negativnim prizvukom što je s jedne strane razumljivo, gledajući iz ugla jednog dijela zapadništva ove zemlje koje je imalo prilike razmatrati onaj aspekt saveza koji je najčešće bio njegovu vojnu moć. Naša namjera je napisati više članaka, prijesek povijesnog razvoja i Sovjetski najmoćnije vojne organizacije...

Prvo razumijelipokušaje stvaranja jedinstva i stabilnije u zapadnoj Europi u poslijeratnim godinama, moramo se vratiti u godinu 1945. Po završetku rata nacije Europe struja je počela iz različitih narazne strane i javljali su se razni interesi, najčešće oprečni, vidljivi najprije u ideološkim i ekonomskim razlikama dojučeršnjeg saveznika: Sovjetskog Saveza i zapadnih zemalja (SAD, Velike Britanije, Francuske), svih u ulozi osvoboditelja i okupatora onoga što je ostalo od Njemačke.

Poučeni s ekonomskim kao i egzistencijalnim potrebama poraženih Nijemaca zapadni saveznici, i sami iscrpljeni ratom, odjednom su morali voditi brigu o 20.000.000 njemačkih stanovnika koji su se, pred kraj rata, našli u zapadnom sektoru bježeći od najezde sovjetske vojske. Ne želeći te izbjeglice na svom tlu, niti u svojoj gospodarstvu opterećivati ogromnim troškovima, zapadni saveznici su bili primorani obnoviti ekonomsku i privrednu strukturu Njemačke.

U početku nisu imali takovih problema. Sa svojim saveznim Njemačke imali su, ipak, drugačije probleme.

Poražena ruska zemlja, ratom i dugogodišnjim ekonomskim "usavršavanjima" je bila u lošijem položaju od Njemačke. Njemačka nije bila u stanju platiti i već tada je bilo jasno što će se dogoditi: kolonijalni položaj Njemačke. Sovjeti su upakirali u crveni kofar svoje revolucije (koji se kasnije dobro pokazao arapskim i banana državicama i Sjedinjenim Državama i 5. lipnja 1947. godine u Moskvi, ubjeđujući Nijemce kako je to njihovo dobro...

"Sovjetski komunizam se počeo širiti na zapad i nije nailazio na pogodno tlo.. moralo se riješiti brzo..." (maršal Montgomery "Mumari")

Uoči 1947. godine u Sjedinjenim Državama i 5. lipnja 1947. godine Marshall je ponudio pomoć za napaćene zemlje Europe tzv. Marshallov plan, što je na konferenciji u srpnju 1947. objeručke prihvaćeno.

Na ovoj konferenciji Rusi su rekli da ne žele prihvatiti Marshallov plan za sebe, a ni za jednu od svojih, ali za satelitskih zemalja iako je Marshal

objasnio da pomoć može biti pružena svim zemljama Europe podjednako.

To je bio jasan znak da Rusi NE žele da se Europa oporavi, te više nije moglo biti sumnje u prave ruske namjere.

Situacija je rezultirala podizanjem Zida i dobro je poznata kao "hladni rat".

Izvjestan broj zapadnih nacija počeo se uznemiravati zbog rastućeg ugrožavanja s Istoka, pa je uočena hitna potreba jedinstva.

Benelux Belgija, Nizozemska, Luxembourg je prva takova organizacija.

Ugovorom potpisanim 17. ožujka 1948. Velika Britanija, te Francuska su proširili ovu organizaciju. Svojim pristupom su je znatno i ojačali, te ohrabрили druge da razmišljaju o pristupu.

Tako nastala organizacija na vojnom planu je dobila oznaku **UNIFORCE**.

Atlantik, kao strateški interes globalnog značaja, povezao je u prirodni savez još i ekonomski najmoćnije zemlje: SAD i Kanadu u srpnju 1948. Konačno je 4. travnja 1949. potpisan Sjevernoatlantski savez (ili kraće NATO).

Pakt kojim su se 12 nacija pridružile u obrambeni savez... "održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, stabilnosti i blagostanja u području sjevernog Atlantika..." (izvod iz potpisanog ugovora).

Godine 1952., 18. veljače, NATO-u se pridružuju Grčka i Turska. Njemačka je kao 15. članica to postala u svibnju 1955.

Ovo su počeci...

Kao što smo vidjeli, NATO nije samo vojna nego i ekonomski jasno usmjerena organizacija: poučeni pozitivnim iskustvom relativno brzog ekonomskog napretka donedavno siromašnih zemalja poput Portugala, Turske i Grčke i ponovne uspostave političke stabilnosti, poput Španjolske i Italije nove demokracije srednjeeuropskih zemalja žele isto.

Službenih ograničavajućih faktora nema. Jedini ograničavajući faktori su u samim tim zemljama: spremnost na političke ustupke i kompromise...

(nastavit će se)

Mirko Vidić

POSJET

Nastavljam priču o Krleži. Na pismo datirano 8. X. 1973. odgovaram filozofemom, osam gusto kucanih stranica. Tekst, na žalost, nisam sačuvao. Ipak, poslužio ja za susret. Poslije telefonskog razgovora, dogovorili smo rendez-vous. Odlazim u Zagreb, konac listopada, vlažno maglovito jutro. Vlak stiže rano, provodim vrijeme šetajući ulicama. Oko deset sati iz javne govornice sa Strossmayerova trga zovem Leksikografski zavod. Preko tajnice dobivam vezu s Krležom, pita: gdje sam i kada bi mogao stići. Kažem, odmah. Neka se javim tajnici, primit će me. Trema raste. Vlaga postoje sve nervoznija, osjećam je po tijelu, a dlanovi se znoje. Ulazim u zavod, tajnica moli da malo pričekam, najavljuje me Krleži, izlazi odmah. Osupnuto stojim. U hođu, približujući se pita, pružajući mi ruku: "Pa dobro, dragi Sekelj, gde je Vaša glava?". Ako sam do tada imao tremu i bio zbunjeno osupnut, ostajem bez riječi i teksta, u riječ bez zraka. Ali, Krleža nastavlja: "Ne treba Vas to zabrinjavati. Ne mislim ja na Vašu glavu, već na klobuk. Šetati po ovome vremenu bez klobuka nije mudro, a niti svrsishodno. Između ostalog klobuk, kao ukras, ima i drugu funkciju. No, mladi ste da Vas sve to ipak ne zabrinjava". Poziva me u sobu uredništva, još sam bez riječi. A Krleža kaže: "Što biste Vi bili izuzetak? Uostalom, svi Subotičani koji su dolazili kod mene bili su obezgalvaljeni". Nudi me sjesti i pita što želim popiti: viski, konjak, rakiju, kavu, toplu, hladnu. Prve suvislo izgovorene riječi bile su: hladna kafa. S osmjehom naručuje hladnu kavu i ponavlja želim li zbilja hladnu kavu. Potvrđujem. Dobivam hladnu kavu, mada u životu nisam ni čuo za nju, a ne pio ju.

Raspituje se o Subotici, pita za neka imena, odgovaram koliko sam tada zano. "Čudna je ta Subotica. I vi Bunjevci, bački Bunjevci, se stidite što ste Hrvati", kaže. Oponiram da nije točno, ali da podjele postoje dugo, desetljećima. Slaže se i dodaje: "Za volju, ni mi nismo mnogo napravili da bi se stanje izmijenilo". Prelazimo na moje filozofeme, s nekima se slaže s nekima ne. Ispijam hladnu kavu. Govorimo o suvremenim piscima. Razočaran je u moj odbir. Govorim o T. S. Eliotu, malko povišenim tonom. Kaže: "Loše, pokvario je ukus generacija, a nije ni moja simpatija". Tada sam pomenuo desetak pisaca, ali sam kod svakog pogriješio. Razgovor je trajao oko sat i pol. Rastajemo se. Poslije smo se dopisivali, još nekoliko puta. Bio je ugovoren i novi susret. Odgovor je bio da nije više u kondiciji da me primi; ide u Opatiju na odmor. Pa da se čujemo na jesen. Čuli smo se, no do susreta nije došlo. U to vrijeme intenzivno čitam Krležu. Tako u "Dnevniku u pet", stranica 309, pod datumom, 9. I. 1968. u 6,30 poslije podne, zabilježeno:

Dva popa, dva Bunjevca, donijela su bunjevačku bibliografiju da se štampa u Akademiji. Nekoliko stotina jedinica za dvjesto godina, a mi ih danas mađariziramo. To se zove socijalistička politika.

Veljko Petrović: "Bunja u Ravangradu" pisan je iz varmedijske džentri-perspektive, sa gospodskog slatkopravoslavnog Amvona, i ovaj naš Bunja tek što nije ispao kao Totička iz mađarske džentri-perspektive, tako bijedno, te bi se Veljkovoj novelimogao staviti stari mađarski moto: "A Bunja nem ember", toliko je ta stvar ispala kao socijalno bornirano svjedočanstvo pseudogospodskog mentaliteta građanskog, kad su Bunjevke bile sluškinje i radale porod sluškinja.

Poslije svega, što danas reći? Nije se otišlo mnogo dalje; između mađarizacije i srbizacije, Bunjevac ledno pliva. Ovdje ga i nema. Nema divana, nema govora, nema bit će bolje, javit će se novi Veljko, novi Miroslav, novi...

(nastavlja se)

Vojislav Sekelj

Pratna specijalistička stomatološka ordinacija
NA NOVOJ ADRESI!!!

ul. Tita, Duže Đakovića 7/A, Tel.: 024/554-136

Dr. Horvat Robert

specijalne usluge ortopedije
ortopedija i zuba za decu
specijalne stomatološke
usluge
svih vrsta za odrasle

RADNO VREME:

Ponedjeljak	8-12 15-19
Utorak	8-12 15-18
Sreda	8-12
Četvrtak	15-19
Petak	8-12
Subota	9-11

Značajniji sportski događaji //VII.// -1885. godina

Glavna senzacija «Palićkih natjecanja» postala je utrka na jednu englesku milju, u kojoj je pobjedio Béla Kôry u vremenu oko svjetskog rekorda. Koliki je ovo apsurd povjesničar sporta Ferenc Zuber bilježi: «Ilustracije radi pomenućemo da je u toj godini prvenstvo engleske osvojio Snook u vremenu 4 minute i 44 sekunda, prvenstvo SAD Gilbert u vremenu 4 minute, 41 sekunda i 2 desetinke, amaterski svjetski rekord držao je izvjesni George kojeg je postigao 1884. godine u vremenu 4 minute, 18 sekunda i 4 desetinke. Na kraju, ispostavilo se da je dužina staze bila kraća za čitavih 5 metara i 53 cm. Badava, Vermešovo je geslo bilo 'na sitnice ne gledamo'». Gradonačelnik Lazar Mamužić u svom zaključnom godišnjem izvještaju napominje da u gradu djeluje 19 društvenih organizacija u različitim djelatnostima. Među ovima pet je najpoznatijih: Pučka kasina, Nacionalna kasina, Pučki krug, Građanski čitalački krug i Srpska čitaonica s približno 1.500 članova, nasuprot radničkoj organizaciji koja je imala svega 80 članova. «Subotičko gimnastičko društvo» ubrajalo se među veća društva.

Na natjecanju 2. kolovoza nova disciplina je bila bacanje kugle u visinu i dalj. Prvi put je u ovoj disciplini pobjedio Nándor Vermes, koji je bacio kuglu tešku 17,5 kg 3 metra u vis i 2 metra u dalj. Natjecanje u ovoj disciplini odvijalo se na taj način da su dasku, s koje su bacali, postavljali 2 metra ispred stalka za skokove s motkom, a kugla se bacala preko stalka na postavljene letve. Koliko se letva dizala, toliko se pomjerala i daska dalje od stalaka.

Tenis je kao sport počeo u Subotici 1885. pri Sportskom društvu «Achilles», gdje se osniva teniska sekcija. Tada se organiziraju prva natjecanja koja su uvijek bila internacionalnog karaktera. Na Paliću su izgrađena četiri teniska terena, a isto toliko i u gradskom vrtu (danas Dudova šuma).

Frigyes Bányafi, konjar i instruktor na ergeli na Kelebiji napisao je priručnik «Uzgoj i timarenje lovačkih i trkaćih konja za lov i utrke i razni članci iz konjogojstva i povijesti konjartstva».

Subotica je još u prošlom stoljeću imala sportske novine. Lajos Vermes, taj veliki entuzijast i propagator sporta vrlo brzo dolazi do spoznaje da je razvoju sporta neophodna propaganda i

informiranost. Pokreće, u okviru Sportskog društva «Achilles» sportski list raden kamenotisku sa sljedećim nazivom: «Achilles Test gyakorlati versenylap. A Magyarorszag Atletikai Clubok Szövetsége, Az orszago atletikai versenyk nyereségi arverés tarsasagok a Tibiszkusz uszo egylet, a Delmagyarorszag gyalogok egylete, stb, stb. hivatalas kozlony» («Achilles» tjelovježbački natjecateljski Službeno glasilo Udruge atletskih klubova Mađarske, Kladionice državnih atletskih natjecanja, plivačkih društava «Mungov», «Ajkula», «Krokodil», «Tibiskus». Udrug hodača južne Mađarske itd. itd.)

Od prvog subotičkog lista poznati su samo pojedini brojevi VIII, XI. i XII. godišta. Čuvaju se u Gradskoj biblioteci i u biblioteci Széchényi Budimpešti.

Najstariji sačuvani primjerak je praznični broj od 1. srpnja 1892. godine iz VIII. godišta.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Subotičke male priče

ABC ili vermut s limunom

U ljetne večeri, s početka šezdesetih, nalazili smo se na Korzou ispred slastičarne "Dubravka", svi u majama "talijankama", s vodoravnim izrezima do oba ramena i u zvonastim hlačama od bijelog platna. Vlada Pop, Vjeko Kajgana, Vlatko Čvarak i ja. Nakon svršetka korzo šetnje i "kibicovanja" cura, oko deset navečer pravac "Lloyd" ili zvan "Nylon", ljetnja bašča prijeko tadanjeg Suda koja se smjestila između prostora koji su izbombardirali Englezi i Amerikanci 1944. kada su se vraćali u Bari iz Pešte i Ploestija.

Ovdje je svaku večer svirala plesna glazba, a ponedjeljkom rock and roll večeri kao eksperimentalni program.

Jedan dio lokala je bio natkriven za slučaj kiše i tu smo mi hvatali stol kako bismo bili što manje sumnjivi.

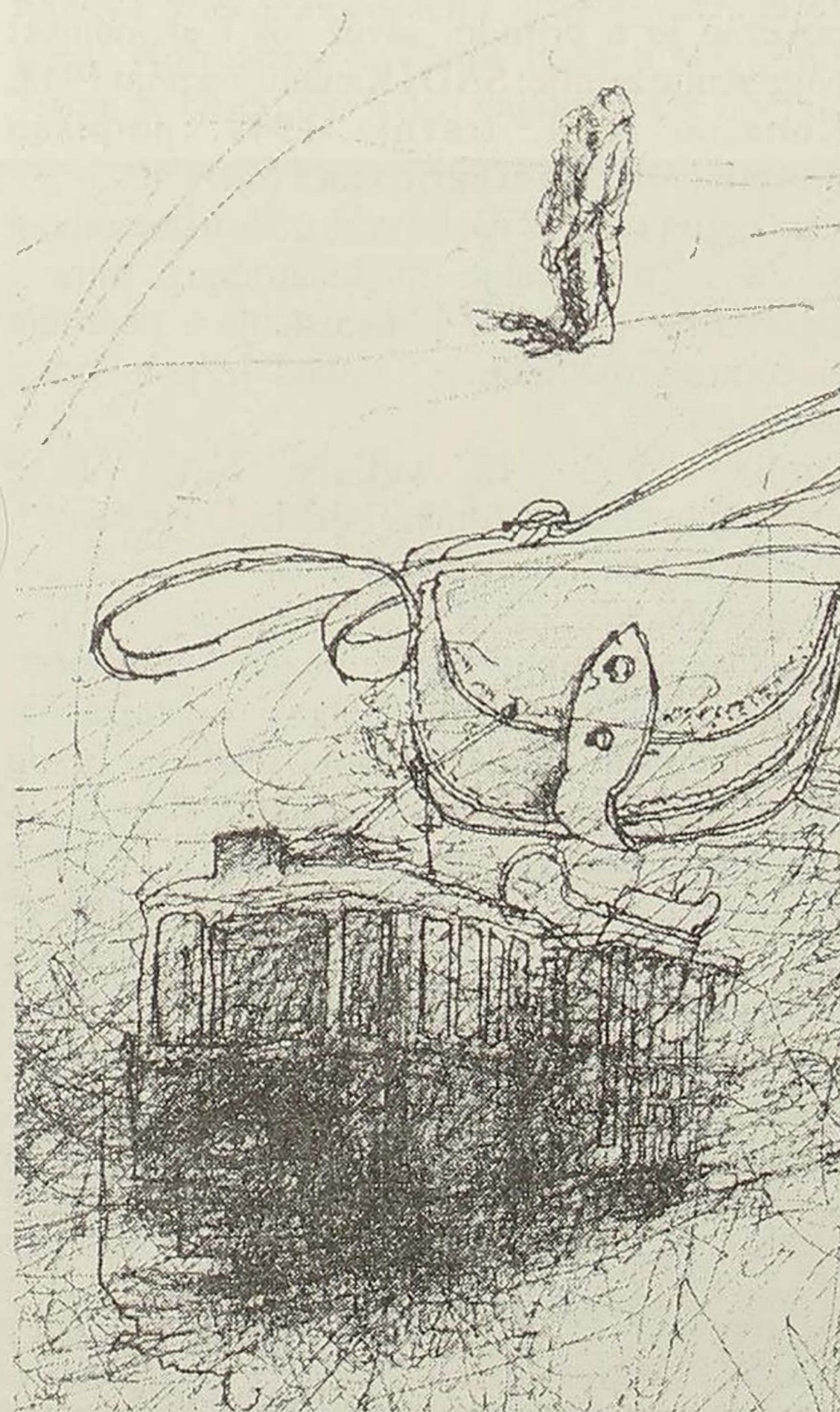
Pili smo ABC, tj. bijeli vermut s limunom na rubu čaše utisnut u prah to bijaše apsolutna moda vremena. Popili smo barem po tri ABC-a svaki, a tada je trebalo organizirati bjekstvo. To se radilo tako što dvojica ili trojica odu plesati na plesni podij s Ružom i Babikom, a jedan kao traži prijatelje i tamo se prebaci preko drvene niske ukoso pletene ograde, a Vjeko Kajgana, koji je Feriki kelneru uvijek bio najsumnjiviji nestane iza cerade u dnu natkrivenog dijela gdje je bila rupa za koju smo svo znali. Ostali, po svršetku plesa, jednostavno išetaju u mrak.

Preko puta "Lloyda" ležali smo u travi od metra bokferskog "stadiona" što su bile, u stvari, ruševine formirane kao tribine i zvirili kako Ferika konobar trči gore-dolje ulicom i viče: "Četrnajst vermuta s limunom gospodo, četrnajst ABC ko će platiti, molim!, spominjući naše majke i svece.

I tada, kad smo već postali jako sumnjivi, da se situacija malo pimiri, riješimo da odemo na more i krenemo s puno slanine, malo divenica i rakije za pranje zuba. Vlakom do Rijeke, noćnim bez

spavanja, i tamo se ukrcamo na "Partizanku" ili "Proleterku" ne sjećam se više i pravac do Budve preko cijelog Jadrana. Ni barska pruga ni Sarajevo Ploče, tada bogme nisu postojali! Spavamo na gornjoj palubi, pijemo sa prvim Švabicama na Jadranu "maraskino", dakako o njihovom trošku!

U ferijalnom kampu u Bečićima nije bilo mjesta i mi smo se na "divljaka" smjestili u neku malu uvalu na samoj obali mora, po cijeli dan ne izlazimo iz vode i igramo bridž-remi i gulimo jedno tjedan dana golu slaninu s malo kruva, jer je najbliža prodavaonica bila dva kilometra a i

pitka voda također, pa sad vidite što sve mlado može izdržati!

Tu se posvađamo i Vlada Pop i ja se nekako ukrcamo bez karte na neku lađu za sjever i tek nas u Šibeniku otkrili kao "slijepce" i izbacili na obalu. Vlada Pop ode u subotički ferijalni kamp Biogradu (glupo zvuči ali "na moru"), a ja u ferijalni u Vodice, mislim banjalučki. Vlada Pop je u Biogradu pronašao lipu Maru iz Subotice ljubav svog života, s kojom se iduće godine oženio, a ja u Vodicama sretnem Slir Mihajlovića, lijevo krilo reprezentacije "Partizana" i njegovu tadašnju ženu Snježanu filmsku zvijezdu iz filma "Subotom uveče". Tada Slina je plaćao toliko "crnjaka" na plaži da mi je sunce na nebu pocrnilo, a kad bi navečer došao Dražen Jerković, centar "Dinama", iz svoj Šibenika, tada nam je i mjesec pocrnio. Nikada više u životu nisam pio crno vino.

Nakon mjesec dana skupimo se svi u "Lloydu" Subotici, a Ferika kelner nam objavi odluku šefa da "gospoda plaćaju odmah", mislim po isporuci pića! Kajgana opsuje i njega i šefa i "Nylon" prebacimo se, bez novaca jasno, prijeko "Partizan", tj. ples pred Lutkarskim kazalištem na katu Sokolskog doma iznad kina "Jadrano" gdje su Bata Kovač ili ako više volite Kornelija Panta i Šeki rasturali jazz. Bilo je jeftinog mlakog piva, ali su djevojke bile prvorazredne. U ubrajam i naše drugarice Babiku i Ružicu naravno!

Mladost ludost, a ostaje u sjećanju ABC vermut s limunom sa slatko-gorkim okusom koji sam polkupi tadanjih varoških gospodica prve ljetne. A kad sam u Zagrebu, prije dvije godine, 1999. upitao Vlatka Čvarka, sadašnjeg povremeno Bana Jelačića, na "Njegovom" trgu u kafiću hoćemo li popiti po jedan ABC, odgovorio mi je: "Ajđ k vragu i ti i vermut s limunom, jes normalan!"

Sad smo na "suhom režimu" pa uživamo u indijanskom kininskom vodiss limunu.

Milivoj Prčić

Nada-ime iz Pandorine škatulje

Kad smo doživili Božju milost da ispratimo XX. i dično zakoracimo u XXI. vik, pa nuz to još i u treći milenij, podesna je prilika da se obave poređenja šta su ljudi XX. vijeka naslidili iz XIX., a šta prineli u XXI. vik. O tom se da tušta konstat i cigurno će bit ispriповidano i napisano ko zna koliko vremena. Našem listu ne priliče temeljne i dugačke rasprave, zato ćemo pozabavit s nekoliko nasumce izabrani vridnosti.

Iz XIX. u XX. vik

Naši stari su nam prineli nike društvene vridnosti izrasle iz kriposti, kojima je stvarano obiteljsko i društveno blagostanje, koje njim je bilo jedna od najveći društveni vrlina. Pogledajmo okolo: najveći likuća naše varoši i salaša su napravljeni od oko sridine XIX. vijeka, pa otprilike do početka I. svitskog rata, zafaljujuć radu i namnom gazdovanju koje je bilo, jeste i ostaće najvažniji oslonac za ticanje blagostanja čovika, obitelji, društva. Kontam tako, jel plam med one koji se diče da njim je odranjena radna navika i neće talovano bogatstvo.

Nu toliko materijalno bogatstvo talovali smo i sačuvanu prirodu s neknotom životnom ravnotežom, u kojoj su se naši stari starali da ne hasniraju u cilosti prirast tog bogatstva, već su se paštrili da ga stvaraju. Zasadili su i odranili na pisku velike šume, a po dolovima i oko salaša šumnjake više felj drva, grnjčom su izravnali strme i gre dolova itd. Od nji smo u subatičkom ataru talovali nepocinjivo bogatstvo dolova s biljnim i životinjskim svitom, a kako su ga cinili vidi se i po tom da su đaci u paličkoj poljoprivrednoj škuli, na kraju XIX. vika, učili i o gazdovanju dolova.

Kome mož svatit vridnost dolova nek zaviri u još sačuvane oaze dolova u komšijskom topolskom i senčanskom ataru (kod Malog Bregada, Svetičeva itd.)

Promine u XX. viku

U početak zaokreta društveni promina izazvo onaj toliko faljen i spravan, jedni kažu revolverski drugi tvrde pištoljski pucanj 28. septembra 1914., iako se od njeg u istoriji piše o velikim prominama: prijavane su granice, nestajale su i nastajale države, minjana su rujevna uređenja s dvi krajnosti: jedno je išlo putom demokracije i drugo kroz surduk prtenim putom u socijalizam i komunizam.

Čaklost, mi smo dopali pod okrilje socijalizma kojeg su počeli provodit toliki sekretari rajkoma i njevi trabanti. Kaki su oni to m onda čakskom svatili, kad smo počeli osičat i durat njevu moć. Učeli su nas načinu života u kojem je počo konačan obračun i s ubivnim vridnostima naši predaka, čije su kriposti polagano razoperili, huncutski gušili, dok nisu uspili stvorit društvo u kojim su kod većine ljudi kriposti naši predaka postale mane, a naši predaka su sve više priobražene u kriposti većine ljudi u «og» društva. Na ruševinama i zgarištima uništenog gradeno je novo društvo. O tom raspravljaju, pišu, a cigurno će još pisat i ispriповidat toliko pametni ljudi.

Čime je obogaćen XX. vik

U pogonska i u domaćinstvu, više felj pogonski mašina, auto, televizija, radio, televizija, atomska bomba (!), put na Mises, čari, mašine i aparati za sve i svašta i redanju nikad kraja i venim blagodetima. Moderne stanove i kredite su dilili se com i šakom», narod je išo plandovat na more, banje... putovo i mltene ko je di tijo, blagostanje nam je raslo iz dana u dan. A, kad je odjedared taj prinaduvan balon počo ispuštat i naše je uvo polagacko tonilo u buzalicu breznada. Rušenje je postalo

vrlina, sve je više ubijana radna navika, a o stvaranju radom su se tu i tamo starali ritki zanesenjaci.

Al ... ovom mož dodat: di bi nam bijo kraj da nismo fasovali socijalizam (uf, da je onda za tu grišnu miso dozno sekretar rajkoma, lipo bi se provo), već da smo ostali s većinom drugi evropski država, ko na priliku Austrija, Danska il ... za kojima baš nismo tušta zaostajali.

Po meni su najveću vridnost u XX. viku dali, u minut do dvanejst, kuražni adolescenti kad su 5. listopada 2000. otvorili dotleg zatvorenu Pandorinu škatulju i iz nje puštili NADU, koja će u XXI. viku bit potka želji da se kojekako iskobeljamo iz buzalice sadašnjosti, da probamo stignit bolju budućnost, koja nam je tu na dovat.

Šta je uništeno il nije bilo dobro u XX. viku

Prošli vik će ostat zapamćen i po nerazumnom zlostavljanju parasnika priimenovani u kulake, obavezi s čupanjem brkova, Goli otok je bijo samo postaja za kaštigovanje, nestalo je komšijanje, ne drže se godovi, većinom je uništeno salašarsko gazdovanje, od pozorišta su napravili birc, subatički tramvaji su svršili u starom gvožđu itd.

Na spisak uništeni materijalni vridnosti svakako na prvo misto triba metnit isušivanje dolova, talovan najlipči biser bačke ravnice. Ko se sa mnom ne slaže nek zaviri malo u komšijski atar di su pametni ljudi podmetnili leđa i sačuvali nekoliko spomeniti oaza od dolova.

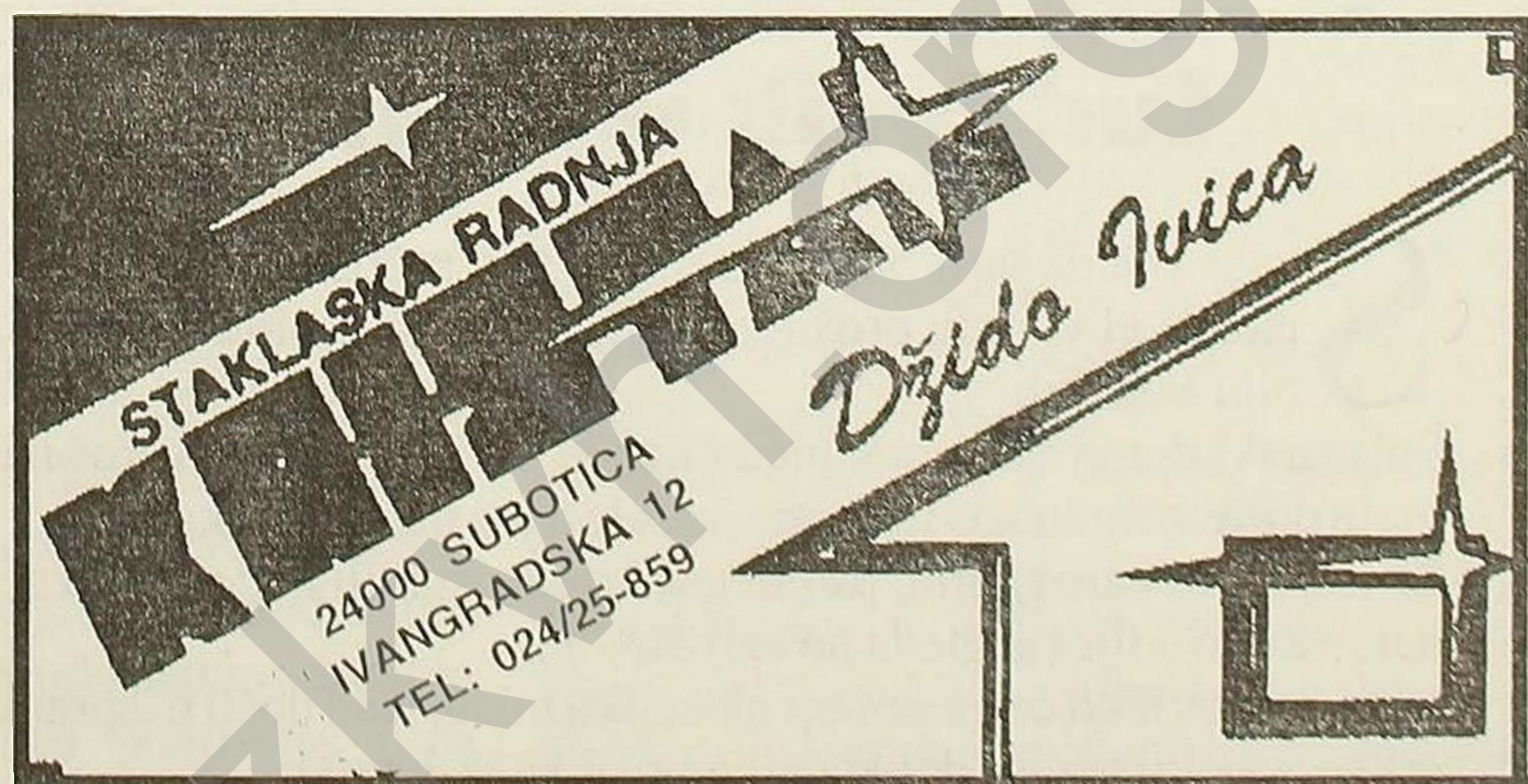
Čovik je duhovno obogaljen uništenim vridnostima, prioblikovala ga je civilizacije i naučila da bude napridniji, naučen je rukovanju kojekakim mašinama i šta još sve ne, al se za njeg ne mož kazat da je i duhovno napridovo. Osiromašen je za kriposti naši predaka, koje žive u napridnim demokratskim državama, a koje će tušta naši ljudi morat privatit u XXI. viku, u kojem će gospodarit novac, koji ne trpi neradnika, nezalicu, kabadahiju i druge oblike tregera koji su unazadili naše društvo.

I rušenjem se stvaraju mista za nastanak novi vridnosti, al se baš ne mora rušit pa posli kontat o poslidici. Zato je najveće osiromašenje osakaćena, a kod tušta ljudi uništena želja za radom, skoro da je uništeno stvaralaštvo.

Vozo sam se u autu, letijo u krilatici, al uživanje u vozikanju na koli s upregnutim paradešima il s cugom od tri para ufugovani madžaraca, iz prve polovice prošlog vika se ne mogu ni približno uporedit. Tušta vas neće razumit šta sam napiso, al ćete razumit da savlađivanje prostora nije uvik u brzini, jel je često veći užitak u načinu kako se to obavlja.

Mislim da prvom koraku maratona u treći milenij tribamo nadit ime NADA, nedavno puštenoj iz Pandorine škatulje.

Alojzije Stantić

Novi teorija trovanja

Zatvorene, poluotvorene i otvorene igre.

Humanizam ratovanja je napredovao. Poslije obogaćenog uranijuma, Hirošima, Nagasaki. Dolazi osiromašeni uranijum- balkanski sindrom. Radijacija je minimalna, ali trovanje maksimalno. Međunarodni sud u DenHagu, nema vremena da se sitnicama većim bavi.

Gospođa. C.de P. je prezauzeta. Zar mi ne raspoznamo prave prijatelje?

Vic

Pile nije stonoga

Fali se Ranko Baći da je sinoć bio na večeri s jednom curom koja mu se zdravo sviđa.

- I šta ste ili - upita Baćo.
- Pile - odgovori Ranko.
- Šta cura od pileta voli ist? - zapitkiva i dalje Baćo.
- Batak i karabatak, zna se šta! - odgovori sin.
- Ta nije za našu kuću! - zaključio otac.
- Čerez čega? - začudi se Ranko tako brzom zaključku.
- U našoj kući je dobrodošla ona koja voli glavu, vrat i noge, jer zamisli kad se uzmete, dicu gladnu izrodite, i ti gladan, i ona batak voli a znaš valjda da pile nije stonoga.

(Na)učimo divanit

Posli Prvog svickog rata sastali se na prelu dva kuma ne znaš koji je veći vrtljiga i trčilaža. Jedan bio na ruskim frontu, drugi na talijanskim, a obadvojca čitav rat proveli na koli, bili kočijaši, oštre kuglje nisu ni vidili. Al kad je divan o ratu nji dvojca su prvi, niko živ nije išo u vatru i u vodu ko nji dvojca.

(«Lažovi», iz zbirke Balinta Vujkova «Pripovitke», «Biblioteka Žiga», Subotica 1998.)

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio:
Balint Vujkov

Lud čovik u crkvi

Svaki zna da naši popovi u crkvi, kad pratidu mrca na ukopu el vodidu prošijun, iznad ruva navlačidu dugačku bilu košulju.

Salašarski deran bio već kincov kad je prvi put došo u varoš na malo dulje vrimenta. U to vrime po salaši još nije bilo crkava.

Stric mu bio varoščanin, pa ga posli prela ostavili kod njega da se deran malo bolje razgleda po varoši.

U nedilju stričko će ga povest na veliku misu. Kad došli naspram crkve, stričku se više dopala mijana, pa kaže deranu:

-- Strini da nisi kazo da ja nisam bio na misi. Zato dobro gledaj

Iz starog tiska

Zaruke

U nedilju se zaručila naša čuvena historičarka g_dica kata Prčić sa hetmanom g. Alempijevičem Krkotkinim, koji je, isto kao i ona, poriklom zaporoški kozak, a otsele će i on biti Bunjevac. Ko zna zašto?

«Nek se znade da Bunjevac živi»

Bunjevačko ime se doskora nije mnogo cinilo, ali je vrime dokazalo kolika je njegova vridnost. Ne samo da ga Bunjevci cine, nego, evo, i Srbi izdaju jedine srpske novine u Subotici pod naslovom «Bunjevačke novine».

Radosne visti

Gca Kata Prčić zatražiće penziju od Glavne kontrole prihoda, da bi se potpuno mogla posvetiti uređivanju Bunj. Novina gdi surađuje pod pseudonimom dra Ivana Poljakovića.

Sa velikim zadovoljstvom čitali smo u Bunjevačkim Novinama članak koji je branio Vuka Karadžića od člankopisca Subotičkih Novina. Kada su već B. Novine smatrale da brane Vuka to znači da je Vuk Karadžić bio Bunjevac, ili tačno što Kata Prčićeva kaže da su Bunjevačke Novine zapravo srpske novine ne samo po sadržaju, već i po svojoj publici i oglasima.

«Bunjevačko žackalo», 10. svibnja 1940.

Male opservacije na velike teme

Susret

Ostajemo u trilemi da li je gospodin Sobodan Milošević primio gospodina Vojislava Koštinucu, ili obratno. Da li je bilo razgovora o Den Haagu, Crnoj Travi ili Čonoplji.

Prvo su se u ime otpora opirali dolasku g-de Carle del Ponte u Beograd, a onda su u ime promjena odlučili primiti je... Iako, i tu postoji dilema: da li u Tolstojevoj ili ...?

Vlada

Nije vreme za ulazak u vladu kaže polgarmešter. Ali pitanje je koju vladu, a polgarmešter kaže iz vlade.

Švako vlado dobro vlado, a u kojoj sam ja vlado, to vlado najbolje vlado.

Granica bez prela

U Bikiću u športskoj hali organizira se prelo bez granica, ka trojanski pandam Velikom prelu od 1779. godine u Subotici a cilju, smislu i rušenju Hrvata, Bunjevaca, na ovim prostorim da bi nepoznata stranka politički folklorno profitirala radi nam dragog a tužnog Trianona.

šta 'š vidit u crkvi da joj i ja znam ispriopivat.

Posli mise deran svratio u mijanu, a stričku prvo:

-- No, šta si vidio u crkvi?

-- Tušta svita i jednog ludog čovika.

-- Otkaleg lud čovik u crkvi?

-- Stričko, pa on je tamo imo glavnu rič. Prvo se muvo pri oltarom, pa kad se iz nikog zlatnog bokalića napio, popo se n niki ko nacifran golubinjak i otaleg se počo prtit grišnikim paklom, vičnom vatrom i nikim sudnjim danom.

-- Sinovče, -- stričko će u smij nije to lud čovik, to je popo.

A deran počo vrtit glavom:

-- Stričko, nemojte i Vi divanit ko da ste pobigli od pameti. Kad da nije lud, kad svaki pametan čovik košulju oblači ispod ruva, on na ruvo, pa još dugačku ko mala dica.

Kazivao: Tome Kopunović Bilandžin, Subotica, rođen travnja 1906.